

waterschap
**vallei en
veluwe**

Jaarstukken ²⁰²²

Roerige tijden

Inhoudsopgave

Woord vooraf	5
1 Nota van aanbidding	7
2 Samenvatting	9
2.1 Inhoudelijke ontwikkelingen die ons raakten in 2022	9
2.2 Financiële ontwikkelingen die ons raakten in 2022	10
2.3 Belangrijke hoogtepunten in 2022	10
2.4 Netto kosten per taak	11
2.5 Resultaat per taak	11
2.6 Samenvatting van de investeringen in 2022	13
3 Programma-overstijgende onderwerpen	15
3.1 Klimaatveranderingen - versnellen en verbinden	15
3.2 Veranderopgave: Circulaire economie	15
3.3 Veranderopgave: Energietransitie	17
3.4 Biodiversiteit	18
3.5 Asset management	19
4 Programmaverantwoording	21
4.1 Veiligheid	21
4.2 Watersysteem landelijk gebied	25
4.3 Wonen en zuiveren	30
4.4 Besturen en belastingen	38
5 Verplichte paragrafen	47
5.1 Ontwikkelingen in 2022	47
5.2 Incidentele baten en lasten	47
5.3 Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen	48
5.4 Waterschapsbelastingen	49
5.5 Weerstandsvermogen	51
5.6 Financiering	52
5.7 Schuldpositie	54
5.8 Verbonden partijen	54
5.9 Bedrijfsvoering	56
5.10 Rechtmatigheid	58
5.11 Frauderisico	58
5.12 Continuïteit	59
5.13 EMU-saldo	59
6 Overige paragrafen	61
6.1 Openbaarheidsparagraaf 2022	61
6.2 Toezicht	62
7 Jaarrekening	65
7.1 Waarderingsgrondslagen	65
7.2 Toelichting op de balans	68
7.3 Exploitatierekening naar kostendragers	76
7.4 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten	77
7.5 Exploitatierekening naar programma's	77
7.6 Topinkomens (WNT)	78
7.7 Verloopoverzicht onderhanden werk	79
7.8 Sisa verantwoording 2022	79
8 Controleverklaring accountant	81
9 Besluit tot vaststelling	83

Woord vooraf

Nederland organiseerde recent samen met Tadjikistan de VN-waterconferentie in New York. Het was de eerste conferentie van de Verenigde Naties op het gebied van water in bijna 50 jaar. Koning Willem-Alexander benadrukte tijdens zijn toespraak dat waterzekerheid een van de belangrijkste zorgen van onze tijd is en dat het onze collectieve duurzame toekomst zal bepalen. Water raakt immers aan alles wat we nodig hebben om te leven.

Als waterschap ontwikkelden we enkele jaren geleden onze langetermijnvisie: de Blauwe Omgevingsvisie 2050. We stelden daarin dat water het ordenend principe is in de ruimtelijke ontwikkeling. Eind vorig jaar stuurde minister Harbers de kamerbrief over de rol van water en bodem bij ruimtelijke ordening. In het licht van de klimaatverandering is dit een hele belangrijke stap. De brief werkte als katalysator in de gesprekken die we voerden met medeoverheden en partners over de toekomstbestendige en waterrobuuste inrichting van ons gebied.

Het afgelopen jaar werkten we toe naar de verkiezingen. De waterschapsverkiezingen, maar ook de provinciale verkiezingen. Het was bemoedigend om te zien dat het veranderende klimaat, gepaard met de verschillende transitie en opgaven die het met zich meebrengt, in heel veel campagnes een belangrijk thema was. De uitslag van de verkiezingen geeft een breed palet aan signalen af. Met het nieuwe algemeen bestuur en het nog te vormen college nemen we deze signalen mee in ons werk aan waterbeheer.

Het staat buiten kijf dat 2022 een roerig jaar was. We werden geconfronteerd met de oorlog in de Oekraïne. Er ontstond een vluchtelingen crisis en we kregen te maken met ongekende inflatie en prijsstijgingen. Door deze externe omstandigheden en de impact op prijzen en arbeidsmarkt, waren we genoodzaakt te prioriteren: wat doen we wel en wat doen we niet? We kozen ervoor nog steviger in te zetten op samenwerking met onze medeoverheden en partners met het oog op de (ruimtelijke) opgaven die er liggen. De sturende rol van water en bodem in ruimtelijke keuzes was daarbij leidend.

In dit jaarverslag staan mooie resultaten om aan u te laten lezen. Ik heb grote waardering voor het werk dat onze waterschappers hebben verricht in dit dynamische jaar. We hebben het jaar 2022 met een financieel kleiner tekort afgesloten dan oorspronkelijk was begroot. Ondanks de pittige externe omstandigheden hebben we de schouders er onder gezet en zijn we trots op het resultaat dat we u presenteren in ons jaarverslag. Resultaat op het gebied van waterkwaliteit, waterveiligheid én duurzaamheid.

In 2022 stonden wij stil bij het 10-jarig bestaan van ons waterschap, met als een van de hoogtepunten een kleinschalig festival georganiseerd door en voor collega's waar tal van waterschapsverhalen met elkaar werden gedeeld. 2022 was ook het jaar waarin ons jeugdbestuur vol trots hun eerste jeugdbestuursagenda aan ons presenteerde. We zijn daarnaast 'digitaler' geworden in 2022, de I-visie, die we hebben vastgesteld, zorgt ervoor dat we nog toegankelijker zijn en u nog beter kunnen betrekken bij ons werk. En dat doen we graag. Want water is niet alleen van een waterschap, water is van iedereen. Water raakt ons immers allemaal.

Marijn Ornstein, dijkgraaf

Nota van aanbieding

Voor u ligt de jaarrekening van het jaar 2022 en tevens de laatste jaarrekening van de bestuursperiode 2019-2023. De titel van de begroting 2022 was ‘Begroten in roerige tijden’, maar dat 2022 zo roerig zou verlopen, gaat ons voorstellingsvermogen te boven. De geopolitieke situatie en de directe en indirecte effecten daarvan op onze werkomgeving merken we dagelijks. We zien daarnaast dat ontwikkelingen als de krapte op de arbeidsmarkt, prijsontwikkelingen, de stikstofproblematiek en de vervallen bouwvrijstelling leiden tot (financiële) afwijkingen ten opzichte van de begroting en BURAP. Desondanks kijken we tevreden terug op onze prestaties in 2022.

De meeste activiteiten van het waterschap zijn in een viertal bestuursprogramma’s onderverdeeld. Daarnaast wordt gewerkt aan een aantal programma-overstijgende doelen. Het jaarverslag is aan de hand hiervan opgesteld. We onderscheiden de volgende vier programma’s:

- **Veiligheid:** dit programma zorgt voor het op orde brengen en houden van de dijken om het risico op overstromingen en wateroverlast te beperken.
- **Watersysteem landelijk gebied:** richt zich op alle waterschapsactiviteiten in het watersysteem buiten de bebouwde kom voor een toekomstbestendig landelijk gebied.
- **Wonen en zuiveren:** bevat het hele spectrum van wonen, werken en recreëren in bebouwd gebied tot en met het zuiveren van rioolwater.
- **Besturen en belastingen:** betreft het samenspel van een aantal onderwerpen binnen de bedrijfsvoering met een sterk bestuurlijk karakter.

In hoofdstuk twee leest u de samenvatting van prestaties en financiën over het jaar 2022. Bij de behandeling van de gewijzigde begroting (BURAP) op 26 september 2022 heeft het algemeen bestuur een tweetal begrotingswijzigingen vastgesteld:

- Begrotingswijziging van € 3,9 miljoen in verband met afboeking kosten pilot Waterfabriek Wilp;
- Hogere netto belastingopbrengsten van € 3,1 miljoen op basis van prognose GBLT.

De investeringsbegroting is bij de vaststelling van de BURAP niet gewijzigd. In deze jaarstukken leggen wij inhoudelijke en financiële verantwoording af over 2022. Als referentiekader voor de teksten van deze jaarstukken gebruiken wij voor de exploitatie de BURAP. Voor de investeringen is de oorspronkelijke begroting het uitgangspunt. Volledigheidshalve hebben wij in de exploitatiecijfers niet alleen de BURAP cijfers maar ook de cijfers opgenomen van de oorspronkelijke begroting (OB2022) die het algemeen bestuur op 22 november 2021 heeft vastgesteld.

Hoofdstuk 3 bevat de verantwoording over de programma-overstijgende onderwerpen. Hoofdstuk 4 bevat de verantwoording over de realisatie van het programmaplan uit de begroting. De paragrafen die volgens het Waterschapsbesluit verplicht zijn, staan in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 bevat overige paragrafen en in hoofdstuk 7 presenteren we de balans en resultatenrekening en de daarbij behorende toelichting. Tot slot is in hoofdstuk 8 de controleverklaring van de onafhankelijke accountant opgenomen en hoofdstuk 9 bevat het besluit tot vaststelling en goedkeuring.

In de financiële exploitatie-analyses worden de bedragen weergegeven in miljoen €, waarbij V = Voordeel en N = Nadeel.

In de tabellen van de bruto investeringen die in hoofdstuk 4 Programmaverantwoording zijn opgenomen, worden voor de afwijkingen van de begrote jaarschijf, de volgende afkortingen gebruikt:

• EX = exogene oorzaak	• MM = meer of minder kosten
• V = versnelling	• H = Heroverweging
• T = temporisering	• K = Kans

2

Samenvatting

2.1 Inhoudelijke ontwikkelingen die ons raakten in 2022

We hebben in 2022 lang moeten wachten op duidelijkheid vanuit het kabinet over sturing op de woningbouwopgave en de transitie van het landelijk gebied. Sinds november geven de ministeriële brieven over water en bodem sturend, het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de landbouwtransitie meer duidelijkheid. We dachten actief mee met het NPLG en hebben vanuit onze eigen visie vorm en inhoud gegeven aan thema's. Grote opgaven in het landelijk gebied rondom waterkwaliteit (KRW), klimaat-adaptatie en -mitigatie en biodiversiteit komen nu samen.

De problemen rondom stikstof, PFAS en de vervallen bouwvrijstelling raken ook ons waterschap en met name onze projecten. Daarnaast heeft de spanning in de samenleving rondom de stikstof-problematiek effect op het gesprek in ons gebied. We balanceren in ons werk tussen 'gewoon uitvoeren van werk' en 'rekening houden met gevoelens in de samenleving'. We gaan hier sensitief en begripvol mee om. We streven ernaar altijd in verbinding te blijven met de verschillende partners en we bekijken per situatie wat passend is.

De grillige effecten van klimaatverandering zijn goed merkbaar. Waar we in februari 2022 nog geconfronteerd werden met extreem veel neerslag en een overvol oppervlaktewatersysteem, moesten we enkele maanden later al een onttrekkingsverbod uit oppervlaktewater afkondigen vanwege langdurige droogte en heel lage (grond)waterstanden. Voor het eerst was er een onttrekkingsverbod grondwater in de zomer.

We hebben te maken met langere levertijden van bouwmaterialen en grondstoffen, die vooral het gevolg zijn van de oorlog in Oekraïne en de verstoorde toeleveringsketens door de wereldwijde lockdowns. De concrete effecten zien we vooral bij de vertraagde oplevering van projecten. De prijsstijgingen hebben we in 2022 veelal op kunnen vangen binnen de risicoreservering van de projecten. We zien wel dat bij nieuwe aanbestedingen de prijsstijgingen worden doorberekend. In die zin is er dus sprake van een na-ijleffect.

Onze projecten en activiteiten hebben de komende jaren te maken met de zogenaamde netcongestie. Dat betekent dat energie die we duurzaam opwekken niet zondermeer terug geleverd kan worden aan het elektriciteitsnet. Ook moeten we (veel) langer wachten wanneer we een zwaardere aansluiting nodig hebben voor onze zuivering en gemalen.

Waar eind 2021 al voorspeld werd dat de krapte op de arbeidsmarkt structureel zou zijn, is dit in 2022 meer dan uitgekomen. Deze krapte leidt tot veel beweging, vraagt om extra inspanning en veroorzaakt langere doorlooptijden voor het invullen van vacatures. De gemiddelde vacatureruimte in 2022 bedroeg 29,7fte. Bij een aantal processen en projecten heeft het niet kunnen invullen van de vacatures de voortgang belemmerd.

2.2 Financiële ontwikkelingen die ons raakten in 2022

Het uitbreken van de Oekraïne-oorlog gaf veel onzekerheid. De effecten zijn uiteindelijk zichtbaar en voelbaar geworden in ons werk door hogere energie en gasprijzen en hogere inflatie. Materiaal- en brandstofprijzen, de kosten voor onze slibeindverwerking en slibtransport en de kosten van hulpstoffen en chemicaliën zijn gestegen. Binnen de mogelijkheden hebben we hierop geacteerd. Bijvoorbeeld door kritische materialen versneld af te roepen, zodat we de vertraging van projecten kunnen beperken en de kosten beheersbaar blijven.

Op basis van een risicoafweging is besloten om in Wilp niet verder te gaan met de Waterfabriek. In 2022 is € 4,3 miljoen van de kosten van het project Waterfabriek Wilp afgeboekt.

Geld en capaciteit zijn niet ongelimiteerd voor handen. We hebben daarom in 2022 een eerste versie van een prioriteringssysteem ontwikkeld en toegepast. Daardoor kunnen we onder onzekere omstandigheden beter onderbouwd keuzes maken. Bij het vaststellen van de begroting 2023 is een variant gekozen voor een koers die we inzetten.

2.3 Belangrijke hoogtepunten in 2022

Enkele belangrijke resultaten die we in 2022 hebben behaald zijn:

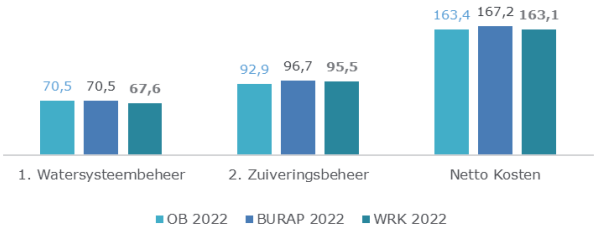
- Voltooing van alle veiligheidsbeoordelingen van onze primaire waterkeringen in 2022;
- Vaststelling Blauwe Aanpak Participatie ter voorbereiding op de komst van de Omgevingswet.;
- Hantering van een CO₂-prijs van € 100 per ton. Daarmee introduceren we CO₂-beprijzing als belangrijke bouwsteen voor een value case;
- Succesvolle afronding van de pilot de Duurzame Brandstofketen. Het initiatief heeft onder meer de innovatieprijs voor samenwerking op de Infratech in de wacht gesleept;
- Alle zuiveringsprestaties zijn behaald, hoewel bij enkele verouderde rwzi's de lozingsnormen tijdelijk zijn overgeschreden. Dat was meestal het gevolg van extreem weer;
- Expliciete opname van duurzaamheid in ons inkoop- en aanbestedingsbeleid;
- We zijn actief op het gebied van aquathermie, warmte uit (riool)water. In Harderwijk, Apeldoorn, en Amersfoort werken we samen met gemeenten, warmtebedrijven en woningbouwcorporaties aan het gasloos maken van woonwijken;
- In het voorjaar van 2022 mochten we het certificaat ontvangen voor onze deelname aan het Deltaplan Biodiversiteitsherstel;
- Vaststelling van de I-visie, waardoor de randvoorwaarden voor de verdere digitalisering van het waterschap zijn ingevuld;
- Bestuurlijke evaluatie van de BECH met waardevolle lessen voor toekomstige initiatieven;
- Afronding van een calamiteitbestrijdingsplan voor cyberincidenten;
- Ontwikkeling eigen prioriteringssysteem;
- Viering van het 10-jarig bestaan van ons waterschap;
- Voorbereiding van de verkiezingen 2023; en
- Uitkomsten medewerkersonderzoek en start organisatie ontwikkeling met reorganisatie van de topstructuur en andere manier van sturing.

Het algemeen bestuur heeft in 2020 een Bestuursagenda vastgesteld. Daarin worden vijf onderwerpen benoemd die ook in 2022 prioriteit hebben gehad: de kwaliteit van de leefomgeving, energietransitie, bodem en droogte, circulaire economie en waterbewustzijn. In de komende hoofdstukken van deze jaarrekening worden de onderwerpen van de Bestuursagenda van de programma's weergegeven en worden de belangrijkste afwijkingen in de programma's op hoofdlijnen nader toegelicht.

2.4 Netto kosten per taak

Onze financiën zijn op hoofdniveau gerubriceerd tot twee taken. Dit zijn watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. De netto kosten en resultaten per taak voor 2022 worden hierna weergegeven.

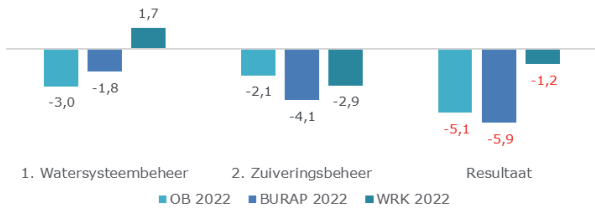
NETTO KOSTEN PER TAAK (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De totale netto kosten bedroegen in 2022 € 163,1 miljoen. Dat is 2,5% minder dan de netto kosten geraamd bij de BURAP. De netto kosten van de taak watersysteembeheer bedroegen € 67,6 miljoen (95,9% van de BURAP) en de kosten van zuiveringsbeheer bedroegen € 95,5 miljoen (98,8% van de BURAP).

2.5 Resultaat per taak

RESULTAAT PER TAAK X € 1 MILJOEN (- = TEKORT)

In de BURAP werd een tekort van € 5,9 miljoen verwacht. Uiteindelijk is het jaar 2022 in werkelijkheid (WRK) afgesloten met een tekort van € 1,2 miljoen. Dat is een voordelige afwijking van € 4,7 miljoen ten opzichte van de BURAP. Hogere netto belastingopbrengsten van € 0,5 miljoen en lagere kosten van netto € 4,2 miljoen verklaren deze voordelige afwijking van € 4,7 miljoen.

Resultaat taak watersysteembeheer **€ 3,5 (V)**

Het resultaat van de taak watersysteembeheer is € 3,5 miljoen gunstiger dan de BURAP.

De netto kosten van deze taak vallen, per saldo, € 2,9 miljoen lager uit (4,3%) en de belasting-opbrengsten (inclusief kwijtschelding en oninbaar) zijn € 0,6 miljoen hoger.

De grootste afwijkingen, in miljoenen €, van de netto kosten ten opzichte van de BURAP zijn:

- Per saldo lagere personeelskosten. Lagere personeelskosten door vacatures, minder inhuur, lagere studie- en opleidingskosten en lagere reiskosten. Anderzijds zijn meer kosten gemaakt als gevolg van de eenmalige uitkering in december (onderdeel nieuwe CAO 2023) en het ophogen van de reservering voor openstaande verlofuren. € 1,0 (V)
- Lagere afschrijving i.v.m. doorschuiven van projecten en ontvangen subsidie voor in het verleden al volledig afgeschreven kosten project dijkverbetering Eemdijk. € 0,7 (V)
- Vrijval voorziening baggeren en herinrichten 6^e pand Apeldoorns kanaal omdat er geen veiligheidsopgave voor het waterschap voor de loswal in Hattem is. € 0,7 (V)
- Lagere baggerkosten door doorschuiven van baggerprojecten naar 2023. € 0,4 (V)
- 50% aandeel van deze taak in lagere WOZ bijdrage Rijk. In het coalitieakkoord is overeengekomen dat waterschappen in de komende 4 jaar minder aan de WOZ bijdragen. € 0,3 (V)
- Hogere HWBP bijdrage 2022. € 0,5 (N)
- Overige kleinere afwijkingen per saldo. € 0,3 (V)

Resultaat taak zuiveringsbeheer **€ 1,2 (V)**

Het resultaat van de zuiveringstaak valt € 1,2 miljoen gunstiger uit dan het resultaat bij de BURAP.

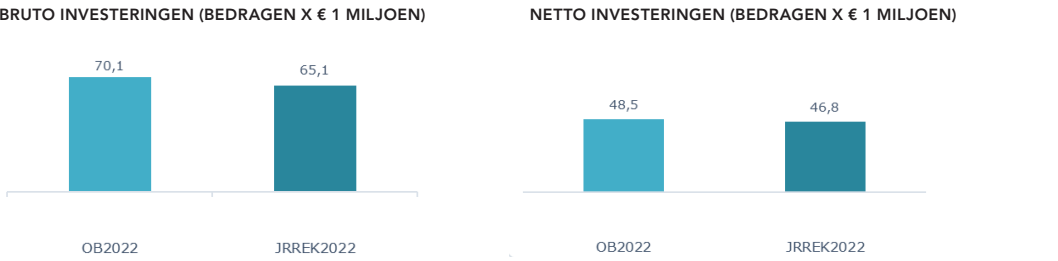
Dit wordt geheel veroorzaakt door lagere netto kosten.

De grootste afwijkingen, in miljoenen €, van de netto kosten ten opzichte van de BURAP zijn:

- Per saldo lagere personeelskosten. Lagere personeelskosten door vacatures, minder inhuur, lagere studie- en opleidingskosten en lagere reiskosten. Anderzijds zijn meer kosten gemaakt als gevolg van de eenmalige uitkering in december (onderdeel van van nieuwe CAO 2023) en het ophogen van de reservering voor openstaande verlofuren. € 1,1 (V)
- Lagere afschrijving i.v.m. doorschuiven van projecten en vervallen project pilot slibretentie. € 1,1 (V)
- 50% aandeel van deze taak in lagere WOZ bijdrage Rijk. In het coalitieakkoord is overeengekomen dat waterschappen in de komende 4 jaar minder aan de WOZ bijdragen. € 0,3 (V)
- Lagere bijdragen aan gemeenten voor ontvlechten waterstromen. € 0,4 (V)
- Hogere opbrengst verkoop gas, elektra, verkoop fosfaat en verwerking externe afvalstoffen. € 0,5 (V)
- Lagere advieskosten. € 0,8 (V)
- Lagere uitgaven plannen stedelijk gebied. € 0,3 (V)
- Extra afboeking van een deel van de kosten van het project Waterfabriek Wilp. De totale afboeking in 2022 bedraagt daarmee € 4,3 miljoen. € 0,4 (N)
- Lagere SDE-subsidie voor eigen energieopwekking door zonnepanelen en gasmotoren. Dit als gevolg van de hogere energieprijzen. € 1,7 (N)
- Prijsstijgingen op het gebied van chemicaliën, slibeindverwerking, brandstofprijzen en het effect daarvan op het slibtransport. Hogere energiebehoefte en -prijzen en het effect daarvan op elektra inkoop. € 1,9 (N)
- Overige kleinere afwijkingen per saldo. € 0,7 (V)

2.6 Samenvatting van de investeringen in 2022

In de grafieken hierna zijn de oorspronkelijk begrote (OB2022) bruto en netto-investeringen over 2022, en de werkelijke bruto en netto-investeringen (JRREK2022) in € miljoen naast elkaar gezet. Omdat bij de BURAP de investeringsbegrotingen niet zijn aangepast, vergelijken we de investeringen met de oorspronkelijke begroting.

De werkelijke bruto investeringen bedragen € 65,1 miljoen. Dat is 92,9% van de oorspronkelijke begroting. Uit de investeringsparagrafen in de Programmaverantwoording (hoofdstuk 4) blijkt dat het realisatiepercentage van de bruto jaarbegroting van het programma Veiligheid 99,6% bedraagt, van het programma Watersysteem landelijk gebied 43,2%, van het programma Wonen en zuiveren 106,7% en van het programma Bestuur en belastingen 33,3%. Het hoge realisatiepercentage van wonen en zuiveren is voor een belangrijk deel het gevolg van het versneld uitvoeren van het project circulaire rwzi Terwolde.

Naast de hiervoor vermelde programma investeringen is in 2022 een perceel strategische grond aangekocht voor een totaalbedrag van € 0,2 miljoen. Het totale bruto investeringsvolume voor 2022 komt daarmee uit op € 65,3 miljoen.

Meer gedetailleerde informatie over investeringen, waaronder toelichtingen op de afwijkingen, is te vinden in de investeringsparagrafen van hoofdstuk 4.

3

Programma-overstijgende onderwerpen

In dit hoofdstuk worden de programma-overstijgende onderwerpen en veranderprogramma's weergegeven. De financiële impact van deze programma's is meegenomen in de reguliere programmabegroting (hoofdstuk 4).

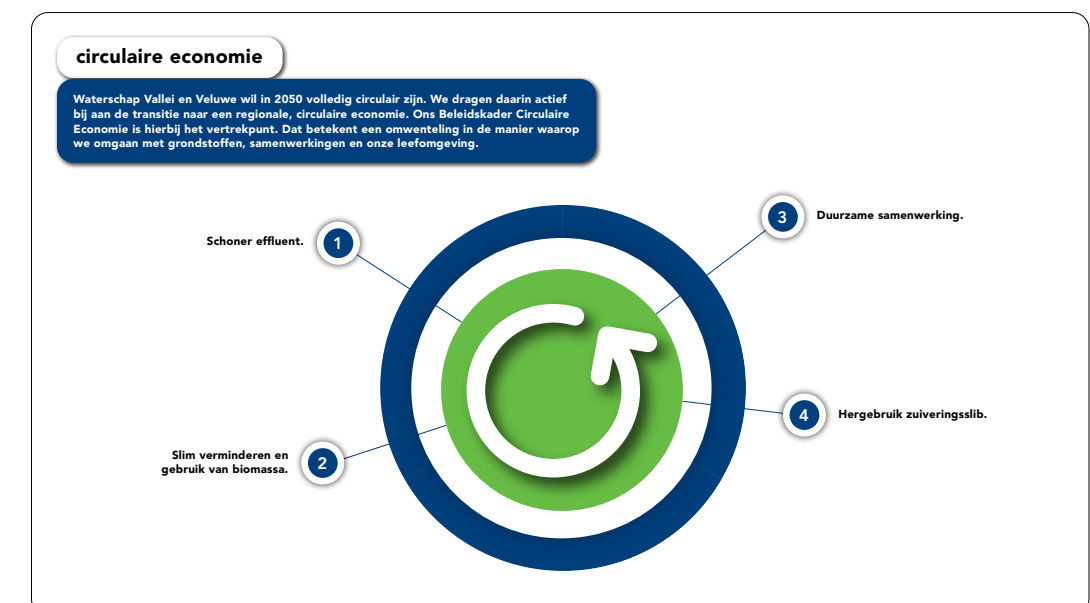
3.1 Klimaatveranderingen - versnellen en verbinden

Het adaptief beleidskader Klimaatadaptatie KACTUS geeft versnelling en focus aan de klimaatopgave. Uit de ministeriële brieven van november 2022 over water en bodem sturend, het NPLG en de landbouwtransitie bleek nogmaals de urgentie en breedte van het klimaatvraagstuk. Het bijbehorend uitvoeringsprogramma brengt synergie aan tussen de klimaatadaptatie opgaven in het landelijk en stedelijk gebied en de uitdagingen rond waterbeschikbaarheid (teveel en te weinig water).

In het programma onderscheiden we vier samenhangende sporen, die richting geven aan de uitvoering van de opgaven. Het Rijk heeft afgelopen jaar veel sporen uitgezet die zich richten op de grote opgaven voor verstedelijking, klimaat, natuur, waterbeheer en landbouw. We hebben KACTUS verbonden aan deze sporen, die vooral gericht zijn op systeemherstel vanuit het principe 'water en bodem sturend'. De programmering hebben we hierop aangepast, waardoor we enerzijds minder curatieve maatregelen hebben uitgevoerd in het watersysteem, maar anderzijds juist meer aandacht hebben besteed aan de voorbereidingen voor gebiedsprogramma's en gebiedsprocessen.

Ook hebben we belangrijke stappen gezet rondom het duidelijk in beeld krijgen van grondwateronttrekkingen, een randvoorwaarde voor toekomstig beleid. Hierbij is interne en externe samenwerking en het delen van data van groot belang. Er zijn afgelopen jaar al ervaringen opgedaan in een pilot voor de gemeente Putten. In een reeks klimaatgesprekken zijn we met de organisatie in gesprek gegaan wat de klimaatverandering in brede zin betekent voor ons werk. De resultaten implementeren we in de werkprocessen en activiteiten.

3.2 Veranderopgave: Circulaire economie

De beweging naar een circulaire economie is weerbarstig, uitdagend en een pad vol hobbels. We passen de principes van de circulaire economie steeds vaker toe in projecten, activiteiten en in onze besluitvorming. We hebben al mooie voorbeelden gerealiseerd en dat ziet ook de Unie van Waterschappen waar we actief deelnemen aan de werkgroepen rondom dit onderwerp. Uiteindelijk gaat het erom dat we ons routinematig handelen veranderen naar het werken volgens de principes van de circulaire economie (o.a. de toepassing van de R-ladder). Dat doen we door duurzaamheid in onze werk- en inkoopprocessen te borgen. We leren door te doen en kennis en ervaring te delen. Zo ontwikkelen en groeien we verder. Dit gaat niet vanzelf en vraagt aandacht, inspiratie, volharding en sturing om het anders te willen doen.

In 2022 hebben we met ons bestuur afgesproken dat we een CO₂-prijs van € 100 per ton hanteren. Daarmee introduceren we CO₂-beprijzing als belangrijke bouwsteen voor een value case. In onze besluitvorming wegen we zo in voorkomende gevallen de milieu impact mee. Dat verhoogt de kans dat we besluiten voor een duurzame oplossing te kiezen in plaats van voor een goedkope oplossing.

We werken samen met partners aan (regionale) waardeketens. In december 2021 hebben we een overeenkomst gesloten voor een meerjarige levering van Kaumera, de biopolymeer die we produceren uit Nereda slib op onze rwzi Epe. In 2022 hebben we samen met de andere Kaumera koploper-waterschappen gewerkt aan het verder opschalen van de productiecapaciteit van de waterschappen. Daarmee bereiden we ons voor op de verdere ontwikkeling van deze kansrijke en unieke grondstof.

De pilot de Duurzame Brandstofketen hebben we in 2022 succesvol afgerond. Het initiatief heeft onder meer de innovatieprijs voor samenwerking op de Infratech in de wacht gesleept. Met dit initiatief zetten we samen met partners overtollig biogas uit onze rwzi Renkum in om bouwplaatsen in de regio fossielvrij en emissieloos te maken.

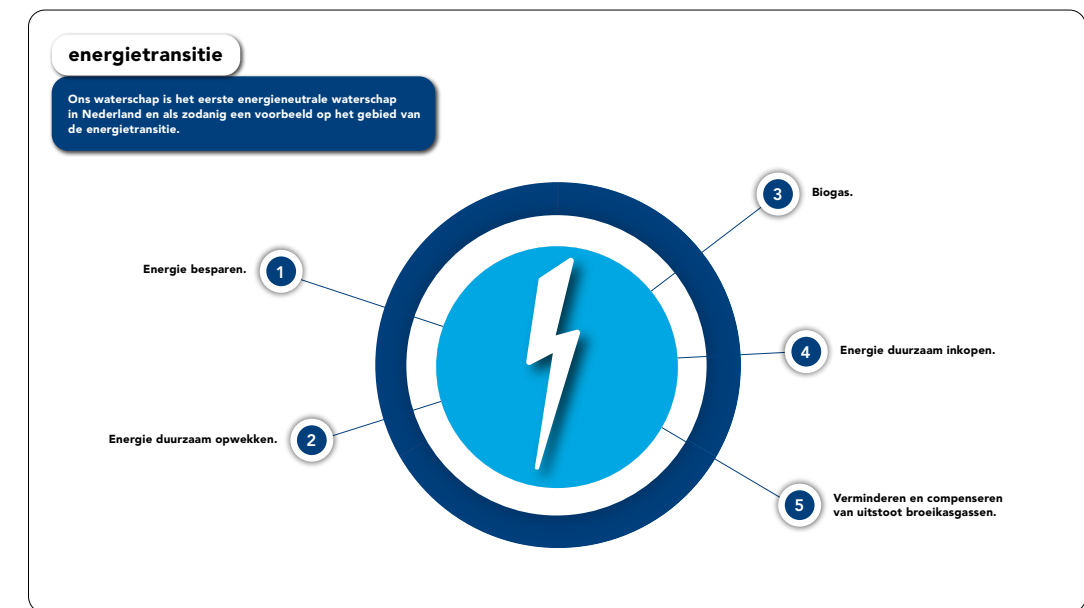
Het maaisel uit ons watersysteem benutten we steeds vaker in de kleine kringloop als bodem verbeteraar.

We hebben duurzaamheid expliciet opgenomen in ons inkoop- en aanbestedingsbeleid. Steeds vaker krijgt duurzaam materiaalgebruik en het beperken van schadelijke emissies naar lucht, bodem en water expliciet een plek in onze projecten en onze bedrijfsvoering.

In onze projecten passen we steeds vaker de circulaire principes Voorkomen Verminderen Hergebruiken toe. Zo leren we in ons project Circulaire rwzi Terwolde in de praktijk wat het betekent om meer circulair te werken. Dat doen we door modulair en losmaakbaar te bouwen waar het kan. En zoveel mogelijk gebruikte materialen toe te passen en te kiezen voor biobased materialen. Een goed voorbeeld daarvan is de houten leidingbrug.

We werken volgens de principes Schoonhouden en Scheiden van schone en minder schone stromen. De Bijdrageregeling Ontvlechten Waterstromen is hierin een succesvol instrument gebleken. De komende jaren blijven we ons inzetten om de hoeveelheid rioolvreemd water op onze rwzi's te verminderen.

3.3 Veranderopgave: Energietransitie

We zijn succesvol met energiebewustwording. Op veel plaatsen werken we actief aan het besparen van energie en het duurzaam opwekken en inkopen daarvan. De trend is een stijgend energieverbruik en het doel om uiteindelijk 30% energie minder te gebruiken zal niet worden gehaald. De doelen voor het beperken van de uitstoot van broeikasgassen hebben we in 2022 gehaald en lijken ook in de toekomst haalbaar.

We hebben ons als één van de eerste waterschappen gecertificeerd op trede 3 van de CO₂-prestatie-ladder. Daarmee hebben we onze CO₂ huishouding in beeld en formuleren we jaarlijks transparant en herleidbaar onze ambities en resultaten voor uitstootreductie. Mede doordat we onze elektrische energie duurzaam inkopen, is onze CO₂-voetafdruk substantieel afgenomen. Omdat we impact willen maken en ook onze ketenpartners willen beïnvloeden om te sturen op het verminderen van broeikasgasemissies, zijn we gestart met het proces om ons voor 2025 te certificeren op trede 5 van de CO₂-prestatieladder. Dit past in de ambitie van de gezamenlijke waterschappen om in 2035 klimaatneutraal te zijn.

Op alle 13 rwzi's zijn de zonnepanelen gelegd en aangesloten. In 2022 is het laatste zonnenveld op de rwzi Harderwijk opgeleverd. Daarmee is dit project binnen de bestuurlijke kaders gerealiseerd en kunnen we jaarlijks 6,2 miljoen kWh duurzame energie opwekken. Dat komt overeen met 10% van ons totale elektrische energieverbruik.

We werken constructief mee aan de regionale energiestrategieën (RES). Na het vaststellen van de RES 1.0 in 2021 werken we samen met partners aan de RES 2.0.

Samen met gemeente Harderwijk hebben we succesvol de ontwikkelfase van een windpark in Harderwijk doorlopen. Er loopt al twee jaar lang een procedure bij de Raad van State, waardoor het project enige vertraging oploopt. Dat neemt niet weg dat we samen met de gemeente vertrouwen hebben in een goede afloop en voorbereidingen treffen om het project te vervolgen zodra de uitspraak er is. Een belangrijke stap is daarbij om een definitief besluit van ons bestuur te krijgen op basis van een geactualiseerde businesscase en risicoparagraaf. Daarna kunnen we over gaan naar de realisatiefase.

We zijn actief op het gebied van aquathermie, warmte uit (riool)water. In Harderwijk, Apeldoorn, en Amersfoort werken we samen met gemeenten, warmtebedrijven en woningbouwcorporaties aan het gasloos maken van woonwijken. Daarbij wordt de warmte uit gezuiverd afvalwater van onze rwzi's als duurzame warmtebron ingezet. In Harderwijk zijn de overeenkomsten gesloten en is de installatie gerealiseerd, waarmee vanaf 2023 daadwerkelijk duurzame warmte aan de woonwijk wordt geleverd. In Apeldoorn werken we actief en intensief samen om de wijk Kerschoten gasloos te maken. De bedoeling is dat daar vanaf 2025 de eerste woningen worden aangesloten.

3.4 Biodiversiteit

In het voorjaar van 2022 mochten we het certificaat ontvangen voor onze deelname aan het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Hiermee verbinden we ons samen met diverse maatschappelijke partners aan de doelstelling in dit plan. De ingezette lijn uit het beleidskader Biodiversiteit is gecontinueerd. In de diverse projecten uit de samenwerkingsovereenkomst met de provincie Gelderland hebben we afgesproken dat biodiversiteit een koppelkans met andere opgaven is. Denk aan anti-verdroging en klimaatprojecten.

We onderscheiden bij het herstellen, behouden en verbeteren van biodiversiteit drie sporen:

Spoor X Biodiversiteit als versterking van de eigen functie

Met ons reguliere maaionderhoud van watergangen en dijken werken we al jaren actief aan het verbeteren van de biodiversiteit. Het afgelopen jaar hebben we met de implementatie van de ecologische werkprotocollen een belangrijke stap gezet om de zorg voor de natuur te borgen. In samenwerking met RAVON hebben we een mooi succes geboekt toen we de zeer zeldzame rivierprik hebben overgezet naar de paaigronden in de Grift.

Spoor Y Biodiversiteit met behoud van de eigen functie

Met beide provincies hebben we dit jaar studies gedaan die het behoud van de biodiversiteit koppelt met de consequenties voor onze toekomstige programmering. Gelderland heeft de ecologische verbindingzones geëvalueerd en vanuit de Natura 2000 richtlijnen het beken- en sprengenprogramma opgesteld. Met Utrecht hebben we de restopgave rondom de verdrogingsopgave bepaald. We hebben diverse projecten in uitvoering of in voorbereiding met grote meerwaarde voor de biodiversiteit, waarbij we vanuit verschillende rollen bij betrokken zijn. Adviserend bij Bloemkampen, Empense-Tondense heide en Wisselse veen, uitvoerend bij Fliert en de Grift en voorbereidend bij Lampenbroek, WaardeVOL Brummen, Allemanskamp en Gulbroek.

Spoor Z Versterking biodiversiteit vanuit maatschappelijk belang

We hebben ons ingezet om bij een gebiedsgerichte programmering niet te handelen vanuit losse beleidsdoelen, maar om een integraal beeld neer te leggen. Dit verbreedt onze scope en geeft de biodiversiteit meer kansen. De belangrijkste stap van de afgelopen jaren is de verbinding van het stikstofdossier met het veel bredere klimaatprogramma en de waterkwaliteitsopgave. Hierdoor ontstaat ruimte voor landschapselementen als houtwallen en poelen. Een mooi project waar we biodiversiteit in samenhang met gebiedsdoelen oppakken, is het project in de polder Nijbroek 'Nieuw drassig land'.

3.5 Asset management

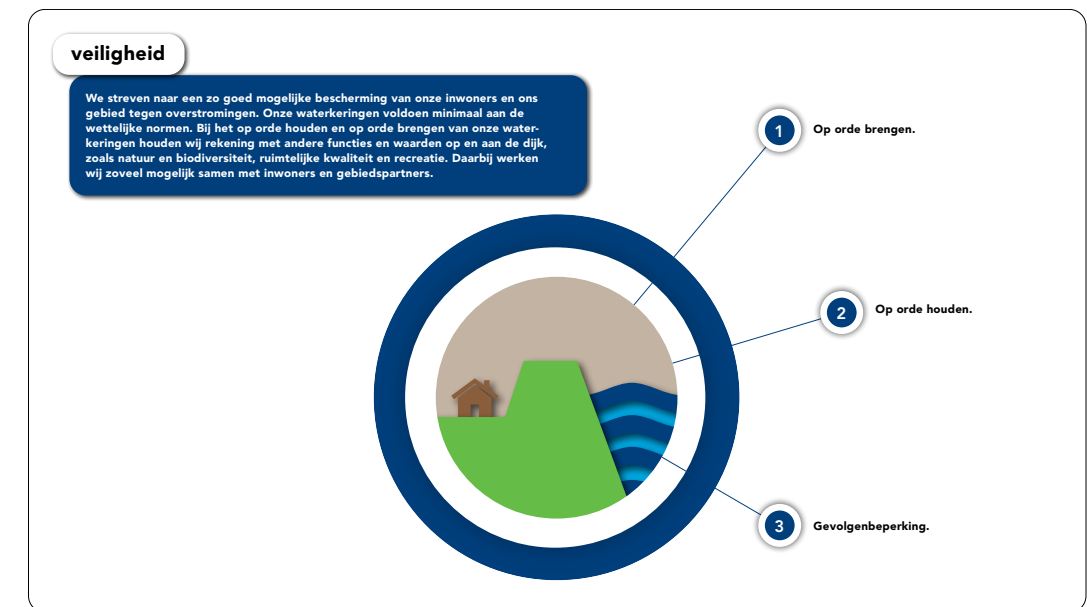
Naast onze medewerkers zijn onze assets essentieel voor de uitvoering van onze taken en het behalen van de doelen. De komende jaren bereiken veel van onze assets het einde van hun technische en/of economische levensduur. Dat betekent dat we voor een grote opgave staan. Actueel inzicht in de technische toestand en de waarde van al onze assets is niet altijd voorhanden, maar wel essentieel voor te maken keuzes.

In 2022 zijn de eerste voorbereidingen getroffen in het verder compleet krijgen en houden van informatie over onze assets. De komende jaren investeren we hier verder in, zodat een zo optimaal mogelijke balans gevonden kan worden tussen de doelen die de organisatie nastreeft en de balans tussen prestaties, kosten en risico's.

Programmaverantwoording

4.1 Veiligheid

4.1.1 Wat hebben we in 2022 gedaan?

Op orde houden

Het waterschap heeft een (wettelijke) zorgplicht voor de waterkeringen. Dat vraagt regulier beheer en onderhoud en een periodieke beoordeling aan de gestelde normen.

In 2022 is de veiligheidsbeoordeling van de primaire waterkeringen uitgevoerd aan de hand van het bestaande wettelijke kader dat uitgaat van een toetsing aan de normen voor waterveiligheid. Daarmee is het doel om de 11 dijktrajecten op omgevingswaarden te beoordelen gehaald in 2022. Met de provincies hebben we de afspraak gemaakt de toetsing van de regionale waterkeringen uiterlijk in 2024 afgerond te hebben. In 2022 zijn we gestart met het opstellen van een plan van aanpak.

Van de overige waterkeringen hebben we in 2022 de Hoenwaardkaden getoetst. Hieruit blijkt dat de kaden niet voldoen aan de normen voor waterveiligheid. Daarom is bestuurlijk afgesproken om, vooruitlopend, maar wel in samenspraak met het gebiedsproces Hoenwaard 2030, de teensloot langs het noordelijk deel van de kade Hoenwaard Oost (langs het Apeldoorns Kanaal) zo snel mogelijk te verleggen. Het verdere herstel aan de kaden laten we meelopen met de planuitwerking van Hoenwaard 2030.

Wij hebben het beheer en onderhoud van onze waterkeringen op orde en staan daarmee voldoende gesteld voor het komende hoogwaterseizoen. Dit hebben we in december 2022 opgenomen in onze veiligheidsrapportage zorgplicht waterkeringen die is gedeeld met de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

Bij inspecties van onze keringen zijn in de IJsseldijk ten zuiden van Veessen bevergangen aangetroffen. Deze zijn voor het hoogwaterseizoen gedicht. De toename van bevergangen in waterkeringen is ook landelijk onderwerp van gesprek.

Op orde brengen

Strategie IJsseldijken op orde

Parallel aan het afronden van de veiligheidsbeoordelingen van de primaire keringen zijn we in 2022 gestart met een strategie voor de aanpak van onze IJsseldijken. De strategie is de eerste stap in de doorvertaling van de veiligheidsbeoordelingen die een globaal beeld geven, naar een daadwerkelijke opgave. Naast de resultaten van de veiligheidsbeoordeling houdt de strategie ook rekening met relevante ruimtelijke ontwikkelingen op en naast de waterkering en de eigen doelen van het waterschap, bijvoorbeeld voor duurzaamheid. Het voornemen is om dit voorstel in mei 2023 ter informatie met het bestuur te delen.

Lopende dijkverbeteringsprojecten

2022 was het jaar van het afronden van een aantal dijkversterkingsprojecten. Zo is het project IJsseldijk Apeldoorns Kanaal eind 2022 gerealiseerd. De uitvoering van het werk voor de Noordelijke Randmeerdijken is in het najaar van 2022 gestart. Dit is een paar maanden later dan was gepland en hierdoor loopt de uitvoering door tot medio voorjaar 2023. Daarna begint de nazorgfase. De uitvoeringswerkzaamheden voor het project Sanering Westdijk zijn in de zomer van 2022 afgerond.

In 2022 stond de uitwerking van het plan voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk in het teken van voorbereidingen en de eerste fase naar een definitief ontwerp. Nieuwe ontwikkelingen sinds het afronden van de verkenningsfase zijn in beeld gebracht. Dit kostte meer tijd dan gepland, omdat bleek dat deze nieuwe inzichten ertoe leiden dat het ontwerp op onderdelen afwijkt van het voorkeursalternatief. De afronding van de uitwerkingsfase van dit plan loopt dan ook ongeveer een half jaar uit, mede vanwege bij de aanbesteding in 2021 opgelopen vertraging van drie maanden. Door de extra tijd voor de verwerking van de nieuwe inzichten en de benodigde inzet van het ingenieursbureau voorzien we een kostenstijging in het project.

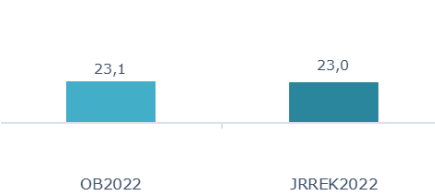
Gevolgebepierking

De overstromingsmodellen zijn gereed en worden in 2023 omgezet naar definitieve overstromings-scenario's. Wij delen de resultaten en informatie met de Landelijke Database Overstromingen (LDO). Op die manier is de informatie toegankelijk voor onze partners en kunnen zij zich ook gaan inzetten om de gevolgen van overstromingen te beperken.

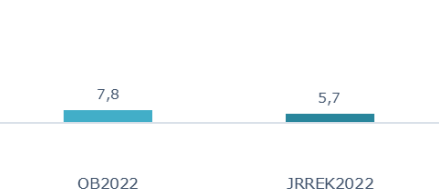
4.1.2 Wat heeft het gekost?

Investeringsen 2022

BRUTO JAARSCHIJF 2022 (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

NETTO JAARSCHIJF 2022 (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De gerealiseerde bruto investeringen komen in 2022 € 0,1 miljoen lager uit dan begroot.

De realisatie ten opzichte van de oorspronkelijke begroting komt uit op 99,6%.

De netto investeringen vallen lager uit, doordat de subsidieontvangsten in 2022 voor project Noordelijke Randmeerdijk € 2,6 miljoen hoger zijn dan oorspronkelijk begroot.

In de tabel hierna worden de grootste verschillen (afwijking jaarschijf), in € miljoenen, ten opzichte van de bruto jaarschijf uit de oorspronkelijke begroting (Begroot jaarschijf) weergegeven. Hierbij is ook de oorzaak van de afwijking weergegeven. In de kolom 'Totaal raming Begroot' is de totale bruto raming bij de oorspronkelijke begroting van het project opgenomen. In de kolom 'Afwijking Jaarschijf 2022' is de afwijking bij deze jaarstukken van de begrote bruto jaarschijf opgenomen.

BRUTO	Totaal raming begroot	Totaal uitgave t/m 2022	Begroot jaarschijf 2022	Werke-lijk 2022	Afwijking jaarschijf 2022 (+=toe-name) tov begroting	Begrote opleve-ring	Prog-nose opleve-ring	OOR-ZAAK
Verbetering water-kering 5e & 6e pand AK (Realisatie fase + grond)	18,6	15,5	13,1	11,2	-1,9	31-12-22	01-03-23	MM
Grebbedijk planuitwerkingsfase	11,7	6,2	3,5	4,0	0,4	31-07-24	31-12-24	VT21/MM
Noordelijke Randmeerdijk	5,2	2,3	3,4	2,1	-1,3	01-12-22	27-10-23	T/EX
Westdijk	35,9	35,3	2,2	5,7	3,5	01-03-22	30-06-23	VT21/MM
Dijkverbetering Zuidelijke Randmeren en Eem - Westdijk	9,8	9,6	0,3	-	-0,3	30-06-22	30-06-22	MM
Hoenwaard	9,4	-	0,5	-	-0,5	31-12-27	31-12-28	T

Verbetering waterkering 5° en 6° pand Apeldoorns Kanaal, IJsseldijk Apeldoorns Kanaal -/- € 1,9

De projecten zijn nagenoeg afgerond, de nazorgfase loopt inmiddels. In voorjaar van 2023 worden de laatste punten inzake kabels en leidingen afgerond, vindt er nog inzaaiwerk plaats en handelen we de restzaken met bewoners af. Daarna stellen we de rapportage op voor de eindverklaring met het HWBP. Ten opzichte van de begrote raming is er met name geld overgehouden op kabels en leidingen, advieskosten en uren.

Grebbedijk (PF) € 0,4

Vanaf de start van de planuitwerking staat het project qua planning en financiën onder druk. Door een vertraging bij de aanbesteding van drie maanden die is opgelopen in 2021, extra tijd voor de verwerking van de nieuwe inzichten en de benodigde inzet van het ingenieursbureau stijgen de kosten. Eind 2022 is gestart met het opstellen van een voorstel voor extra krediet. Het voornemen is om dit voorstel in mei 2023 ter besluitvorming aan het algemeen bestuur voor te leggen.

Noordelijke Randmeerdijk -/- € 1,3

Het project heeft direct bij de start van de uitvoering vertraging opgelopen. De planning is hierop aangepast. In januari 2023 heeft het dagelijks bestuur een voorstel voor aanvullend krediet als gevolg van meerkosten geaccordeerd. Grootste oorzaak van de meerkosten zijn de indexeringen, beperkte beschikbaarheid van materieel (varend) en leveringen en forse prijsstijgingen van materiaal. Het project onderhoudsbermen dat als meekoppelkans gezien werd, bleek te duur. Dit project is voorlopig uitgesteld naar 2023 en losgekoppeld.

Westdijk € 3,5

Meerkosten zijn het gevolg van een uitgelopen planning door de weersomstandigheden eind 2021. Hierdoor zijn er extra instandhoudingskosten. Daarnaast zijn er extra kosten als gevolg van stijgende brandstofprijzen en schadevergoedingen. Dit wordt uit de onbenoemde risicoreservering bekostigd. De nazorgperiode loopt t/m 30 juni 2023. In november-december 2022 heeft de eindafrekening met het HWBP2 plaatsgevonden inclusief een afkoopsom van ca. € 1,0 miljoen. Dit betekent dat alle subsidie nu is ontvangen. In 2023 vinden nog wel een aantal schadevergoedingen, staat van afrekening met de aannemer en het plaatsen van de windwatermolen plaats.

De totale investering is nu € 34,6 miljoen en was ten tijde van de begroting € 31,6 miljoen.
We blijven hiermee € 0,5 miljoen binnen het bruto krediet.
Het juridisch traject Westdijk heeft in december 2022 een fase 2-beschikking ontvangen.
Deze subsidie is specifiek voor het juridische traject.

Dijkverbetering Zuidelijke Randmeren en Eem -Westdijk -/- € 0,3

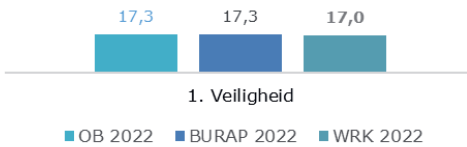
De aannemer heeft nooit een eindtermijn ingediend in verband met de juridische afwikkeling.
Het project is afgesloten en de subsidie is binnen.

Hoenwaard -/- € 0,5

Door moeizame bemensing is de kwartiermakers fase van het project Hoenwaard 2030 vertraagd.
Om het risico op een kadedoorbraak van de Hoenwaardkaden te verkleinen heeft het dagelijks bestuur in april 2022 besloten om, vooruitlopend op de aanpak van de kaden in samenhang met de hele gebiedsontwikkeling, alvast de teensloot te verleggen. Dit jaar zijn er geen investeringen geweest. Aangepaste cijfers zijn opgenomen in de begroting 2023 en meerjarenplan.

Exploitatie 2022

NETTO KOSTEN X € 1 MILJOEN

De netto kosten voor 2022 (WRK 2022) zijn € 0,3 miljoen lager uitgevallen dan de BURAP.
De belangrijkste afwijkingen, in miljoenen €, ten opzichte van de BURAP zijn:

Hogere HWBP bijdrage 2022 € 0,5 (N)

Vanuit Bestuursakkoord Water is jaarlijks circa € 200 miljoen toegezegd door de waterschappen aan het HWBP-programma (50%; het Rijk betaalt de andere 50%). Deze 50% is verdeeld in een solidariteitsbijdrage door alle waterschappen (40%) en een projectgebonden aandeel (10%).
Jaarlijks geven de waterschappen de ramingen voor de projecten door en wordt op basis hiervan de omvang van het projectgebonden aandeel bepaald, alsmede het restant dat via de solidariteitsbijdrage in rekening wordt gebracht. Voor 2022 is de indexering hoger uitgevallen dan waar eerder rekening mee is gehouden. De totale HWBP bijdrage voor 2022 is daarmee bijgesteld tot € 10,9 miljoen.

Dijkverbetering Eemdijk € 0,5 (V)

Voordelig saldo project dijkverbetering Eemdijk is veroorzaakt door ontvangen subsidies voor in het verleden gemaakte en volledig afgeschreven kosten.

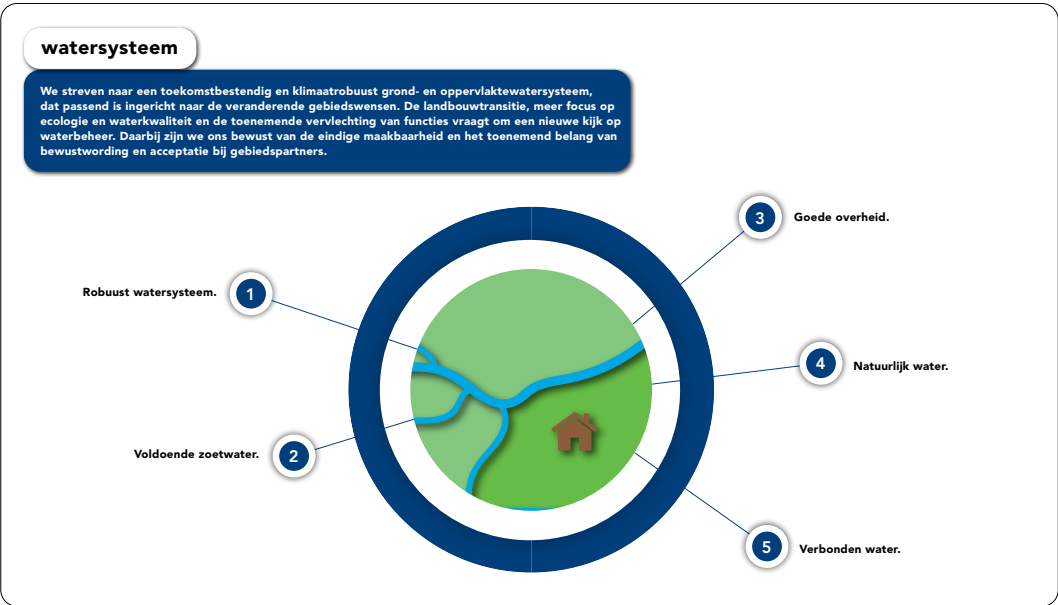
Onderhoud dijken € 0,2 (V)

Lagere onderhoudskosten voor de dijken. O.a. minder kosten voor maaien van dijken langs de IJssel en de maaierwerkzaamheden Eemdijk hebben we zelf uitgevoerd in plaats van uitbesteed.

Overige afwijkingen, per saldo € 0,1 (V)

Overige afwijkingen o.a. minder uren op dijkverbeteringsprojecten door vacatures en minder inhuur; lagere studie- en (dienst)reiskosten.

4.2 Watersysteem landelijk gebied

4.2.1 Wat hebben we in 2022 gedaan

Robuust watersysteem

Bij het beheren van ons watersysteem zien we hoe kwetsbaar ons systeem is. Waar we in februari nog geconfronteerd werden met extreem veel neerslag en een overvol oppervlaktewatersysteem, hebben we enkele maanden later al een onttrekkingsverbod uit oppervlaktewater af moeten kondigen.
Bij de inrichting van ons watersysteem, zoals bijvoorbeeld de optimalisatie van het watersysteem rond Twello, hebben wij de mogelijkheden gecreëerd om sneller te kunnen reageren op deze extremen.
Dit om meer water vast te kunnen houden ten tijde van droogte, maar ook adequaat kunnen reageren bij extreme neerslag, zodat overlast beperkt blijft.

We hebben via diverse sporen gewerkt aan het programma klimaatadaptatie. De formele wateroverlasttoetsing is volgens planning uitgevoerd. Ook hebben we plannen ontwikkeld om deze toetsing te verbinden aan een droogtetoetsing. Een gebiedsgerichte optimalisatiestudie heeft ons inzicht gegeven in het handelingsperspectief en effectiviteit van maatregelen om water vast te houden en daarmee het gebied meer robuust te maken voor piekafvoeren. Dit onderzoek heeft iets meer tijd gevraagd, zodat het proces richting uitvoering daarmee een kwartaal is verschoven.

Het peilbesluit Terwolde is volgens planning eind 2022 aan het dagelijks bestuur voorgelegd. De planning van peilbesluit Arkemheen is verschoven, omdat de provincie na een gebiedsconsultatie het Natura 2000 gebiedsproces heeft aangepast.

Op basis van het doelmatigheidsonderzoek watersparen is een nieuwe regeling opgesteld. Deze wordt, iets later dan gepland, in het voorjaar van 2023 bestuurlijk voorgelegd.

Voldoende zoetwater

Als onderdeel van het klimaatprogramma hebben we een nieuw grondwatermeetnet ingericht. We zoeken bij de implementatie hiervan de samenwerking op met de meetnetten van de gemeenten. De ontwikkeling van het kennisdossier is in een nieuw licht komen te staan rondom het NPLG. We zoeken nadrukkelijk de verbinding met de provincie hierbij.

Op de Utrechtse Heuvelrug is de Blauwe agenda verbonden aan de verdrogingsopgave. We zijn in gesprek met onder meer de provincie om te komen tot een nieuwe uitvoeringsagenda. Het is daarbij nog een vraag hoe zich dit verhoudt tot de NPLG opgave, mede daarom is hier (ook door de provincie) iets minder energie op gezet.

Natuurlijk water

We zijn blij dat het gelukt is om de waterkwaliteitsopgave integraal te verbinden aan de NPLG opgave. Door de nieuwe focus op systeemherstel ontstaat ruimte om tegelijkertijd te werken aan de klimaatopgave en de opgave vanuit KRW/waterkwaliteit en biodiversiteit/landschapsherstel. Ook de lopende discussie rondom bufferstroken komt daarmee in een ander licht te staan wanneer het meerdere doelen dient.

We hebben de provincie Gelderland geadviseerd bij de actualisering van het Natura 2000 beken-programma. Dit is de basis voor nieuwe afspraken binnen de SOK. Op projectniveau hebben we adviezen gegeven bij diverse natuurprojecten, zoals Bloemkampen, Empense-Tondense heide en Wisselse veen.

Verbonden water

We zijn in drie focusgebieden (Grift, Voorsterbeek en Gelderse vallei) een gebiedsproces aangegaan met eigen kwartiermakers. Wij willen naast zicht op de inhoudelijke opgave, ook een beeld te krijgen hoe we als overheid hier onze rol het beste kunnen pakken. De waardevolle ervaringen die opgedaan zijn, vormen input voor het vervolgproces rondom het gebiedsgericht werken. Het eerste resultaat dat opgeleverd is, zijn de gebiedsbeelden. Deze hebben al toegevoegde waarde gehad in de ontwikkeling van de ‘Onderlegger voor water en bodem sturend’ die we hebben ontwikkeld om input te geven aan de provincies voor de gebiedsprogramma’s.

De afspraken in de SOK met de provincie Gelderland zijn geconcretiseerd en geprogrammeerd. De eerste beschikkingen zijn eind 2022 afgegeven. Ondertussen zijn we verder gegaan met de uitvoering en voorbereiding van diverse projecten, zoals WaardeVOL Brummen, Lampenbroek en Allemanskamp.

Samen met de provincies en LTO hebben we gesproken over een nieuwe vorm om het agrarisch waterbeheer te organiseren en te financieren, zodat het proces beter aansluit bij de behoefte van agrariërs. Dit zal onder meer verwerkt worden in de regeling watersparen die in 2023 ter bestuurlijke vaststelling wordt aangeboden.

Goede overheid

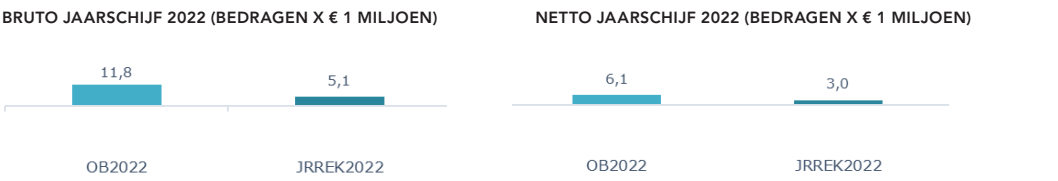
We hebben extra inzet geleverd vanuit vergunningverlening, zodat we snel beter zicht krijgen op de grondwateronttrekkingen. Naast dat dit een verplichting is vanuit de Basisregistratie Ondergrond (BRO), is dit een belangrijke informatiebron voor ons grondwaterbeleid. We hebben onderzocht in hoeverre gemalen energieneutraal gemaakt kunnen worden. Besloten is deze inzichten te gebruiken wanneer we vervangingsinvesteringen moeten doen.

Het afwegingskader dat de inzet van pompen en gemalen voor het inlaten van water vergroot, is vertraagd. De planning richt zich op afronding in 2023. De gesprekken met gebiedspartners zijn gestart, maar vragen nog nadere uitwerking zodat ook het gedachtengoed vanuit water en bodem sturend meegenomen kan worden. We hebben de projectvoorbereiding van gemaal Terwolde verder opgepakt. Ook de bredere gebiedsopgave vanuit ‘Nieuw drassig land’ nemen we daarbij mee met oog voor cultuurhistorie, landschap, biodiversiteit en klimaat.

Er is een start gemaakt met de herziening van het schouwbeleid, waarbij we meer ruimte zoeken voor gebiedsgericht maatwerk. Dit zal in 2023 tot een nieuwe schouwinstructie moeten leiden.

4.2.2 Wat heeft het gekost?

Investeringen 2022

De gerealiseerde bruto investeringen, jaarschijf 2022, bedragen € 5,1 miljoen. Dat is € 6,7 miljoen minder dan oorspronkelijk begroot. De realisatie ten opzichte van de oorspronkelijke begroting komt daarmee uit op 43,2%.

In de onderstaande tabel worden de grootste verschillen (afwijking jaarschijf), in € miljoenen, ten opzichte van de bruto jaarschijf uit de oorspronkelijke begroting (Begroot jaarschijf) weergegeven.

BRUTO	Totaal raming begroot	Totaal uitgave t/m 2022	Begroot jaarschijf 2022	Werke-lijk 2022	Afwijking jaarschijf 2022 (+=toe-name) tov begroting	Begrote opleve-ring	Prog-nose opleve-ring	OOR-ZAAK
WaardeVOL Brummen	3,7	0,7	0,7	0,1	-0,6	01-03-26	31-12-26	T
Initiatieven Klimaatadaptatie	6,4	-	1,5	-	-1,5	30-06-23	31-12-28	EX
Nijmolense beek beekher-stel	2,9	0,2	0,7	0,1	-0,6	30-10-24	31-05-24	EX
Vispassage Barneveldsebeek Gelderland	0,6	0,3	0,3	-	-0,3	31-12-22	31-12-27	EX
Beschoeiing Eem	0,4	0,5	0,2	0,5	0,3	31-12-22	31-12-23	MM / EX
Beschoeiing Amersfoort Schothorst	1,6	0,1	0,6	0,1	-0,5	31-12-23	05-02-24	EX
Verdrogingsbestrijding GNN-gebied Allemanskamp	0,4	0,1	0,3	0,0	-0,3	23-12-22	31-12-27	EX
Gemaal Terwolde	8,0	0,4	1,7	0,2	-1,4	27-12-24	31-12-25	EX
Sluizen Noordelijke Randmeerdijk	2,8	1,9	2,5	1,9	-0,6	30-04-23	27-10-23	T

WaardeVOL Brummen **-/- € 0,6**

Project heeft vertraging opgelopen als gevolg van de beperkt beschikbare capaciteit.

Initiatieven klimaatadaptatie **-/- € 1,5**

De uitwerking en de besluitvorming rondom de subsidieverordening Watersparen 2.0 heeft vertraging opgelopen. De vertaling van de onderzoeksfase naar de projectfase heeft meer tijd gevraagd bij de zgn. optimalisatie projecten in de drie focusgebieden, te weten optimalisatie watersystemen Grift, Voorsterbeek, Gelderse Vallei Midden. We merken dat ingrijpende maatregelen voortkomend uit het NPLG een aantal van deze maatregelen mogelijk inhalen. We sturen erop om 'no-regret' of 'low-regret' maatregelen conform de programmering te realiseren. Daarbij signaleren we onzekerheid bij onder meer aanliggende eigenaren, waardoor een afwachtende houding ontstaat om medewerking te verlenen. Dit heeft invloed op de voortgang van de uitvoering. Ook ervaren we een knelpunt bij de beschikbaarheid van gekwalificeerde medewerkers. Daardoor hebben we steeds meer moeite de ambitieuze planning te kunnen realiseren.

Nijmolense beek **-/- € 0,6**

Onvoldoende mogelijkheden voor grondaankoop hebben geleid tot een gefaseerde afgeslankte aanpak, waardoor de raming lager uitvalt dan voorzien. Daarnaast is er sprake van kleinere bagger- en beschoeiingsopgave.

Vispassage Barneveldse beek Gelderland **-/- € 0,3**

Het ontwerp en de uitvoering voor de 3e vispassage is vertraagd vanwege onduidelijkheid van het tracé Oostelijke rondweg Barneveld. Vooralsnog krijgen we geen medewerking van aanliggende eigenaren zolang er geen duidelijkheid bestaat over de rondweg. De realisatie is 2 jaar doorgeschoven.

Beschoeiing Eem **€ 0,3**

Samen met de partners is besloten dat er een nieuw beheerplan wordt uitgewerkt. De afrekening van de werkzaamheden van afgelopen jaren vanuit de provincie valt hoger uit doordat werkzaamheden en materialen duurder zijn uitgevallen. Deze afrekening is in de kosten van 2022 opgenomen, maar de betaling hiervan vindt plaats nadat het beheerplan gereed is.

Beschoeiing Amersfoort Schothorst **-/- € 0,5**

De planning is uitgelopen door 3 oorzaken: overeenstemming met bewoners stagneert, langere levertijden materialen en er is discussie over welke beschoeiing of damwand geplaatst gaat worden.

Verdrogingsbestrijding GNN-gebied Allemanskamp **-/- € 0,3**

De provincie die verantwoordelijk is voor het beschikbaar stellen van de grondposities, heeft de beoogde ruiling van een cruciaal perceel in Allemanskamp gecancelld. Dit betekent dat de uitvoering pas kan starten op 1 september 2023.

Gemaal Terwolde **-/- € 1,4**

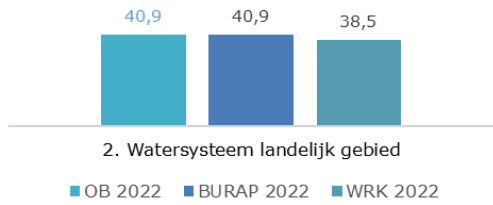
Voorbereiding van werkzaamheden, met name grondaankoop en de planvorming kost meer tijd dan gedacht, waardoor we genoodzaakt zijn de werkzaamheden naar 2023 te verschuiven.

Sluizen Noordelijke Randmeerdijk **-/- € 0,6**

De afronding en overdracht vinden begin 2023 plaats, waardoor deze uitgaven naar 2023 verschuiven.

Exploitatie 2022

NETTO KOSTEN X € 1 MILJOEN

De netto kosten voor 2022 (WRK 2022) zijn € 2,4 miljoen lager uitgevallen dan de BURAP.

De belangrijkste afwijkingen, in miljoenen €, ten opzichte van de BURAP zijn:

Vrijval voorziening Apeldoorns Kanaal **€ 0,7 (V)**

In 2022 is de wettelijke veiligheidsbeoordeling van traject 11-1 uitgevoerd en afgerond. Conclusie is dat er geen veiligheidsopgave voor de loswal in Hattem is, waarmee het restant van de voorziening baggeren en herinrichten 6^e pand Apeldoorns kanaal kan vrijvallen.

Lagere personeelskosten **€ 1,4 (V)**

Er zijn minder uren op dit programma geboekt, onder andere door vacatures en minder inhuur, met name op eigen plannen en aanleg en verwerving waterlopen. Daarnaast zijn er lagere studie- en (dienst)reiskosten. Anderzijds zijn meer kosten gemaakt als gevolg van de eenmalige uitkering in december (gevolg van nieuwe CAO) en het ophogen van de reservering voor openstaande verlofuren.

Hogere onderhoudskosten **€ 0,7 (N)**

Eenzijds hogere kosten voor onderhoud gemalen en stuwen (€ 0,4). Onder andere voor de stuw Hezenberg in Apeldoorn, waar we vanwege een ernstig defect eerst een damwand als noodreparatie hebben uitgevoerd, voordat de stuw definitief hersteld is. Daarnaast hebben we hogere kosten voor afvoer van maaisel (€ 0,5). Doordat we kringlooplandbouw doelen binnen de blauwe focusgebieden van de BOVI en onontkoombare doelen KRW op het maaibeheer hebben gerealiseerd. Onder invloed van een warm najaar is 20% meer maaisel vrijgekomen ten opzichte van 2021 voor afzet in de landbouw. Anderzijds waren de kosten lager voor mechanisch elektrisch onderhoud van gemalen en stuwen (€ 0,2). De procesautomatisering van gemalen kan gefaseerd over meerdere jaren plaatsvinden.

Lagere kosten baggeren **€ 0,4 (V)**

Het project Baggeren Leusden was doorgeschoven vanuit 2021. De uitvoering van de baggerprojecten Woudenberg/Scherpenzeel, Baarn en Ede zijn doorgeschoven naar 2023 vanwege tekort aan capaciteit van de projectteams.

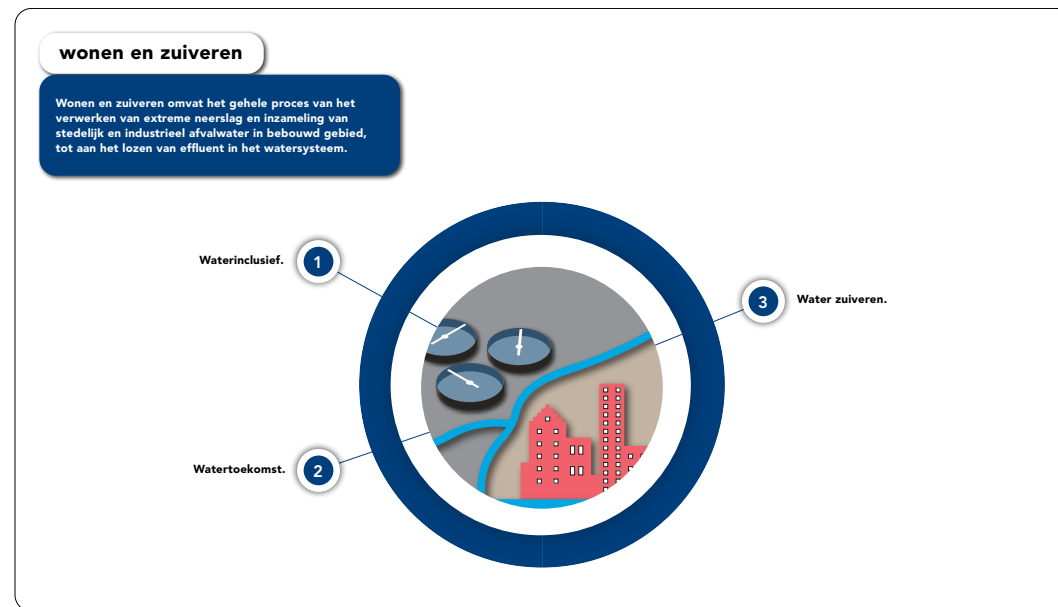
Lagere afschrijvingskosten **€ 0,2 (V)**

Lagere afschrijvingskosten door latere oplevering van projecten.

Overige afwijkingen, per saldo **€ 0,4 (V)**

Overige afwijkingen per saldo, zoals minder uitgaven voor monitoring watersystemen (€ 0,2) en lagere doorbelaste bedrijfsvoering kosten (€ 0,1).

4.3 Wonen en zuiveren

4.3.1 Wat hebben we in 2022 gedaan?

Waterinclusief

Stedelijk Water In Beeld

Het stedelijk water in beeld (SWIB) proces is een belangrijke inspanning voor het realiseren van subdoelen in stedelijk gebied. De gemeenten waar in 2022 een veldinventarisatie is uitgevoerd zijn Ede, Veenendaal en Wageningen. Daarnaast hebben we een evaluatie uitgevoerd en voorbereidingen getroffen voor de veldinventarisaties in 2023.

Lopende projecten

Voor het project De Eerbeekse Beek werken wij samen met de provincie en gemeente Brummen aan het proces van de Structuurvisie. Daarna start de voorbereiding van twee kansrijke trajecten (Centrum Eerbeek en 't Haagje). Deze voorbereiding heeft vertraging opgelopen wegens capaciteitstekort, zowel bij ons als bij onze partners.

Het Apeldoorns waterplan heeft een vertraging opgelopen in de uitvoering van de Schoolbeek (onderdeel van de Ugchelse Beek) vanwege een moeizame afstemming met de betrokken partijen, afhankelijkheid van grondeigenaren, gebrek aan personeel en personele wisselingen.

De uitvoering van watersysteemmaatregelen voor het reduceren van wateroverlast in Woudenberg en Scherpenzeel loopt volgens afspraak. De maatregelen op een deellocatie in Woudenberg zijn uitgevoerd. De uitvoering van de maatregelen op een deellocatie in Scherpenzeel, waarvan de gemeente trekker is, loopt door in 2023.

Uitvoering maatregelen in manifest verband

Binnen de samenwerkingsregio's SWOV, Noord Veluwe, en Platform Vallei en Eem en op overkoepelend manifestniveau zijn diverse projecten in het kader van klimaatadaptatie samen opgepakt.

In 2022 hebben we de projecten 'Het opstellen en bekrachtigen gezamenlijke ketenafspraken klimaatadaptief bouwen' en 'Het opstellen van de Projectkaart 2120 in samenwerking met de WUR' gerealiseerd.

Regionale verstedelijkingstrategieën

Diverse regio's (Zwolle, Amersfoort en Arnhem-Nijmegen-Foodvalley) werken aan het opstellen van verstedelijkingstrategieën om de grote woningbouwopgave te realiseren. Deze processen zijn in 2021 gestart en liepen door in 2022. We zijn als waterschap goed aangehaakt en vertegenwoordigd, zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau, zodat water en bodem sturend en klimaatadaptief bouwen daarin goed worden meegenomen.

Planadvisering ruimtelijke ontwikkelingen -handreiking waterinclusief bouwen

Onderdeel van het regulier werk van de accountmanagers en planadviseurs is om zo vroegtijdig mogelijk betrokken te zijn bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Op die manier kunnen we het waterbelang goed inbrengen. In alle regio's spelen ruimtelijke ontwikkelingen. Om een goed gedeeld beeld te hebben hoe wij een waterinclusieve wijk zien, zijn wij begonnen met het opstellen van een interne handreiking, waarin dat wordt uitgewerkt.

2^e gebiedsatelier voor stedelijk gebied

De gemeente Soest en het waterschap zijn in 2021 gestart met gebiedsatelier Soesterberg, dat in 2022 met een aantal werkateliers verder is ontwikkeld. Dat heeft ertoe geleid dat ook de Provincie Utrecht, de gemeenten Amersfoort, Leusden en Zeist, Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR), Vitens en Defensie zijn aangehaakt. Onder de naam 'Gebiedssamenwerking A tot Z' zal de samenwerking in 2023 verder vorm en inhoud krijgen.

In 2022 is een tweede gebiedsatelier gestart voor een concreet vraagstuk van de gemeente Leusden. Door personele wisselingen bij de gemeente heeft dit echter nog geen vervolg kunnen krijgen.

Stimuleringsregeling stedelijk gebied

In 2022 hebben wij de effectiviteit en rechtmatigheid van de stimuleringsregeling stedelijk gebied geëvalueerd. We hebben de regeling geactualiseerd. De vaststelling van de vernieuwde stimuleringsregeling staat gepland voor de vergadering van het algemeen bestuur van maart 2023.

Voor de 'regeling Stimuleringsbijdrage stedelijk gebied 2020' is in 2022 een bedrag van € 0,25 miljoen begroot. Daarvan is € 0,19 miljoen daadwerkelijk uitgegeven. Om diverse redenen zijn niet alle projecten waarvoor een beschikking is afgegeven, ook daadwerkelijk uitgevoerd in 2022. Deze schuiven door naar 2023.

Water zuiveren

Beheer waterketen

Alle rwzi's hebben voldaan aan de gestelde (jaargemiddelde) lozingseisen. In extreme omstandigheden hebben er wel enkele overschrijdingen plaatsgevonden. In 2022 is de nieuwbouw van de circulaire rwzi Terwolde gestart.

Afgelopen jaar zijn maatregelen genomen om de zuiveringen robuuster te maken. De optimalisatie van de beluchting op de rwzi's Apeldoorn en Amersfoort maakt het elektraverbruik lager en we halen de lozingseisen eenvoudiger.

Voor de rwzi Amersfoort zijn we een haalbaarheidsstudie naar het biologisch verwijderen van fosfaat gestart, omdat het waterschap in 2030 aan de doelstelling wil voldoen 50% minder chemicaliën en polymeren te gebruiken. Op rwzi Ede is het besturingssysteem aangepast, waardoor de effluentkwaliteit is verbeterd m.b.t. de stikstofeisen.

Instandhouding zuivering technische werken

De renovatie van de rioolgemalen Empe en Voorst, de voorbereiding en vervanging van de blowers op de rwzi Renkum, de voorbereiding van de vervanging van de roostergoedinstallatie op de rwzi Veenendaal en de realisatie van een natronloogdosering op de rwzi Apeldoorn zijn voorbeelden van instandhoudingsprojecten. Voor de rwzi's Apeldoorn en Amersfoort hebben we voorbereidingen getroffen voor vervanging van de ontwateringscentrifuges. Daarnaast zijn we voor de rwzi Hattem een variantenstudie gestart om de installatie toekomstbestendig te maken en sterk verouderde bedrijfsonderdelen te vervangen.

Waterfabriek Wilp

In 2022 zijn de plannen voor de Waterfabriek Wilp gewijzigd. Op basis van een risicoafweging is besloten om in Wilp niet verder te gaan met de Waterfabriek. De reeds gemaakte investeringskosten zijn als boekverlies ten laste van het resultaat van 2022 gebracht.

Omdat we vertrouwen hebben in het zuiveringsconcept, hebben we de Waterfabriek ingebracht in het groeiplan Watertechnologie dat we samen met een consortium hebben ingediend in het kader van het Nationaal Groeifonds. Wanneer dit plan positief wordt beoordeeld en de co-financiering beschikbaar komt, beoordelen we het project opnieuw in het kader van de prioritering.

Medicijnresten

In 2022 werd na zeven jaar het Uitvoeringsprogramma Nieuwe Stoffen (2016-2018 en 2019-2022) afgerond met daarin bijzondere aandacht voor opkomende stoffen, zoals medicijnresten, micro-plastics en antibioticaresistentie. Ons waterschap was de afgelopen jaren actief betrokken, zowel afzonderlijk als in samenwerking met andere waterschappen. Eén van de onderwerpen was monitoring van toxische druk op het waterleven door aanwezigheid van chemische stoffen in het effluent van de rwzi's. Ook participeerden we in meerdere onderzoeks-trajecten over verwijdering van medicijnresten. Samen met de waterschappen in Oost-Nederland voerden we onderzoek uit om te kijken of sturingsmogelijkheden op bestaande rwzi's (zoals extra of langer beluchten) kan bijdragen aan betere zuiveringsprestaties voor opkomende stoffen. Daarnaast zijn de afgelopen jaren zo'n 20 groepen van huisartsen en apothekers bijgepraat over de werking van waterzuiveringen, de bronaanpak van medicijnresten en hun eigen handelingsperspectief in de keten.

Circulaire rwzi Terwolde

In 2022 zijn we gestart met de bouw van de nieuwe rioolwaterzuivering Terwolde. Circulariteit heeft hierin op verschillende manieren een plek gekregen. Van toepassen van de circulaire principes tot hergebruik van bestaande installatieonderdelen. Een in het oog vallend onderdeel is de houten leidingbrug op de rwzi; een mooi voorbeeld van het toepassen van circulaire bouwmaterialen. Naast de bouw is ervaringskennis op het gebied van Bouw Informatie Management (BIM) en circulair werken gedeeld, intern en aan collega waterschappen.

Duurzame Regio Ede

In het afgelopen jaar zijn binnen het project Duurzame Regio Zuid de eerste stappen gezet om de zuiveringsregio Zuid te verduurzamen en installaties weer in goede conditie te brengen. In 2022 hebben we op verschillende zuiveringen maatregelen genomen om weer aan de ATEX normen (explosiegevaar) te voldoen. Dit is afgerond. Op de zuivering Ede is een nieuwe debietmeter geplaatst. Met de oude debietmeter was een nauwkeurige meting niet mogelijk. Het waterschap is nu weer in staat te meten hoeveel vervuilingseenheden de rwzi verwerkt en stelt daarmee vast of dit overeenstemt met de betaalde heffingen. Tot slot is in 2022 gewerkt aan een voorontwerp voor een nieuwe centrale slibgisting. Deze is nagenoeg gereed. De centrale slibgisting maakt een efficiëntere bedrijfsvoering mogelijk en we kunnen bijvoorbeeld meer biogas produceren. Tevens stoot de nieuwe slibgisting minder broeikasgassen uit.

SCADA-systeem

De ombouw van het SCADA-systeem is in 2022 voor één zuiveringskring (rioolwaterzuiveringsinstallatie inclusief toevoerrioolgemalen) opgeleverd. Bij twaalf zuiveringskringen is de ombouw bijna gereed. De laatste drie zuiveringskringen worden in 2023 omgebouwd.

Natuurlijk ontwikkelen

De 6-jarige Bijdrageregeling Ontvlechten Waterstromen (2015-2021) was in 2022 reeds afgelopen. Omdat eind 2021 een deel van de afkoppelprojecten nog niet uitgevoerd was, hebben gemeenten tot medio 2023 de tijd gekregen voor uitvoering van ingediende afkoppelprojecten. Eind 2022 was in totaal 243 ha oppervlak afgekoppeld van het riool. Daarvoor is een bijdrage van € 8,5 miljoen verstrekt. Dit betekent dat eind 2022 nog € 3,5 miljoen beschikbaar is voor afkoppeling van het regenwater.

Slibeindverwerking

In 2022 hebben we de samenwerking met GMB geïntensiveerd voor het ontwikkeltraject Slibverwerking. We hebben een marktverkenning naar verwerkingstechnieken uitgevoerd. Daarnaast hebben we de methode om de verwerkingstechnieken te beoordelen uitgewerkt. Verder communiceren en participeren we actief via een stuurgroep, expertteam en klankbordgroep met verschillende mensen binnen en buiten het waterschap.

Aquaconnect/Ultieme Waterfabriek/Nationaal Groeifonds

De inzet van effluent voor droogtebestrijding, als aanvulling van zoetwatervoorraden voor drinkwaterwinning en voor andere toepassingen, is een uitdaging. Regelgeving en acceptatie door overheden en burgers ervaren we als hindernissen bij de inzet van effluent. In Aquaconnect en projecten als CoRe Water en de Ultieme waterfabriek (drinkwater direct uit effluent) met de waterschappen (EFGF, STOWA e.d.) en waterpartners wordt gezocht naar oplossingen, vergelijkbaar met onze eigen waterfabriek. Ook heeft circulariteit, de winning van grondstoffen (stikstof, fosfaat, cellulose en Kaumera) en de verlaging van broeikasgassen onze aandacht. Bij het Groeifonds zijn de projecten Biologisch actief kool filters voor rwzi Ede, een Mini-Nereda in Putten en de Waterfabriek ingediend. De uitslag volgt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2023. De Interreg projecten Water Test Netwerk en WOW! zijn afgerond.

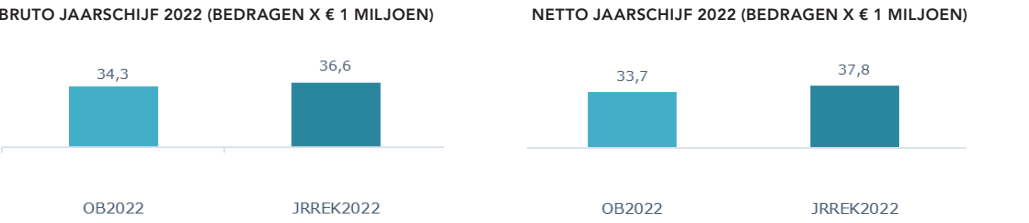
Watertoekomst

Reductie rioolvreemd water

Voor de reductie van het rioolvreemd water hebben we in 2022 de analysetool die we in eigen beheer hebben ontwikkeld, verfijnd. Daarmee krijgen we een nauwkeuriger inzicht in het aandeel rioolvreemd water per zuiveringskring. In de (afval)waterteams (AWT's) zijn de resultaten van de analyse gedeeld. In de zuiveringskringen met het hoogste aandeel rioolvreemd water hebben we met de betrokken gemeenten gesprekken gevoerd over de reductie hiervan en werken we toe naar een gezamenlijk plan van aanpak.

4.3.2 Wat heeft het gekost?

Investeringsen 2022

De gerealiseerde bruto investeringen, jaarschijf 2022, bedragen € 36,6 miljoen. Dat is € 2,3 miljoen meer dan de oorspronkelijke begroting van € 34,3 miljoen. De realisatie ten opzichte van de oorspronkelijke begroting komt daarmee uit op 106,7%. Uit de tabel hierna blijkt dat dit hoofdzakelijk komt door de versnelling van het project circulaire rwzi Terwolde. Daarvoor is in 2022 € 19,1 miljoen meer uitgegeven dan was begroot.

Wonen

Voor het onderdeel Wonen bedroeg de totale investeringsbegroting € 0,8 miljoen. In 2022 is een bedrag van € 0,4 miljoen gerealiseerd. Dat is € 0,4 miljoen minder dan oorspronkelijk begroot. Uit de tabel met belangrijkste afwijkingen gaat het om het project Het Apeldoornse Waterplan. Wij werken samen met externe partij gemeente Apeldoorn voor de realisatie van onze investeringsbegroting. Uit de tabel met belangrijkste afwijkingen gaat het om de projecten ‘Het Apeldoornse Waterplan’ en ‘WATERaanvoer Wageningen’. Wij werken samen met externe partijen zoals de gemeenten Wageningen en Apeldoorn voor de realisatie van onze investeringsbegroting.

Zuiveren

Voor het onderdeel Zuiveren bedroeg de totale investeringsbegroting € 33,5 miljoen. In 2022 is een bedrag van € 36,2 miljoen gerealiseerd. Dat is € 2,7 miljoen meer dan oorspronkelijk was begroot. In het project Circulaire rwzi Terwolde is in 2022 aanzienlijk meer geïnvesteerd dan was voorzien in de begroting.

In de tabel hierna worden de grootste verschillen (afwijking jaarschijf), in € miljoenen, ten opzichte van de bruto jaarschijf uit de oorspronkelijke begroting (begroot jaarschijf) weergegeven.

BRUTO	Totaal raming begroot	Totaal uitgave t/m 2022	Begroot jaarschijf 2022	Werke-lijk 2022	Afwijking jaarschijf 2022 (+=toe-name) tov begroting	Begrote opleve-ring	Prog-nose opleve-ring	OOR-ZAAK
RG Gietelo, RG Terwolde en RG Deventer cluster 4	0,5	0,0	0,5	-	-0,5	31-12-27	31-12-24	T/EX
Het Apeldoorns waterplan (2005-2030)	9,3	0,3	0,6	0,2	-0,4	30-12-30	30-12-30	T/EX
Circulaire rwzi Terwolde	51,0	38,5	14,0	33,1	19,1	31-03-24	15-12-23	V
Zonnepanelen op terreinen rwzi	7,5	7,3	-	0,9	0,9	14-12-21	30-05-22	V21
Vergroten elektrotechni-sche installatie rwzi Ede	0,8	0,2	0,6	0,0	-0,6	18-11-22	30-11-23	EX
Effluentdebietmeting rwzi Ede	1,3	0,5	1,2	0,5	-0,7	01-07-22	20-01-23	H/T
Pilot slibretentie rwzi Ede	0,4	-	0,4	-	-0,4	30-09-22	01-12-22	H
Nieuwbouw water-fabriek Wilp	24,5	-	5,6	-5,6	-11,2	31-08-24	31-12-22	H
Beluchtingselementen Apeldoorn	2,7	1,9	1,5	1,0	-0,5	09-01-23	31-05-22	H/M
Strainpress Apeldoorn	2,8	0,5	1,0	0,5	-0,5	01-07-23	30-09-23	T
Vervangen roostergoed-installatie rwzi Veenendaal	1,1	0,3	1,0	0,3	-0,7	01-12-22	31-08-23	E/T
Rwzi Nijkerk slibgisting en gashouder	1,3	0,7	1,0	0,5	-0,5	28-01-22	31-12-22	E
Netwerken op locaties	4,7	0,2	1,2	0,1	-1,1	29-12-23	31-03-25	T

RG Gietelo, RG Terwolde en RG Deventer cluster 4 **-/- € 0,5**

Het proces van aanbesteden vergde meer tijd dan van tevoren was ingeschat, waardoor de uitvoering pas in 2023 kan plaatsvinden. Hierdoor schuift een deel van de verwachte investeringen door naar volgend jaar.

Het Apeldoorns Waterplan **-/- € 0,4**

Het project kent vertraging in de uitvoering van de Ugchelse beken. Hierdoor schuift een deel van de verwachte investeringen door naar volgend jaar. Het deelproject van Grift Noord locatie Remeha is wel gerealiseerd in 2022. De gemeente Apeldoorn is de uitvoerende partij en bepaalt grotendeels het tempo en prioritering. In de loop van het jaar prioriteert de gemeente de uitvoering van de deelprojecten en het waterschap is daarin volgend.

Circulaire rwzi Terwolde **€ 19,1**

In 2022 zijn meer kapitaalsintensieve werkzaamheden uitgevoerd dan eerder was voorzien. Dit alles is in lijn met de planning en het contract met de aannemer. De verschuiving van de uitgaven van 2023 naar 2022 vindt plaats binnen het beschikbaar gestelde krediet.

Zonnepanelen op terreinen rwzi **€ 0,9**

Het tweede zonnenveld op de rwzi Harderwijk is aangelegd en aangesloten in het eerste kwartaal van 2022 en niet, zoals eerder was voorzien, in het vierde kwartaal van 2021.

Vergroten elektrotechnische installatie rwzi Ede **-/- € 0,6**

Netbeheerder Liander heeft aangegeven dat in het eerste kwartaal van 2023 gestart zal worden met de uitvoering van de nieuwe elektrische hoofdaansluiting voor rwzi Ede. De verwachte investeringen voor 2022 schuiven hiermee door naar het volgende jaar.

Effluentdebietmeting rwzi Ede **-/- € 0,7**

Door een meevallende aanbesteding worden de verwachte investeringen naar beneden bijgesteld. Daarnaast is er vertraging opgetreden in de uitvoering (bekabeling) door de vorstperiode eind december, waardoor een deel van de verwachte investeringen doorgeschoven is naar volgend jaar.

Pilot slibretentie rwzi Ede **-/- € 0,4**

Gelet op de beoogde systeemkeuze voor centrale slibvergisting in Ede is de slibretentieproef niet meer zinvol.

Nieuwbouw waterfabriek Wilp **-/- € 11,2**

Het algemeen bestuur heeft besloten het verstrekte krediet voor de waterfabriek Wilp in te trekken. Op basis van een risicoafweging is besloten om in Wilp niet verder te gaan met het concept waterfabriek. In de begroting was nog wel uitgegaan van investeringen in 2022. De reeds gemaakte investeringskosten zijn als boekverlies ten laste van het resultaat van 2022 gebracht (in totaal € 4,3 miljoen). Doordat het contract van de LIFE-subsidie is ontbonden, is ook een deel van het reeds ontvangen voorschot terugbetaald.

Beluchtingselementen Apeldoorn **-/- € 0,5**

Lagere kosten voor procesbesturing en adviesdiensten en onbenutte risicoreserveringen leiden tot lagere investeringen dan eerder ingeschat.

Stainpress Apeldoorn **-/- € 0,5**

De ontwerpfase is uitgelopen, waardoor een deel van de verwachte investeringen voor de realisatiefase is doorgeschoven naar het volgende jaar.

Vervangen roostergoedinstallatie rwzi Veenendaal **-/- € 0,7**

Door vertraging in de levering van proces-automatiseringsonderdelen en in de opdrachtverlening, veroorzaakt door een projectleiderswisseling en een lange procedure voor kredietverstrekking, schuiven een groot deel van de verwachte investeringen in 2022 door naar 2023.

Rwzi Nijkerk Slibgisting en gashouder **-/- € 0,5**

Als gevolg van lange levertijden van enkele verwarmingsonderdelen schuift een deel van de werkzaamheden en daarmee de verwachte investeringen door naar 2023. Begin 2023 worden de laatste restpunten opgelost, zodat we het project kunnen afronden.

Netwerken op locaties **-/- € 1,1**

Een deel van de verwachte investeringen schuift door naar 2023. Dit in verband met een zorgvuldig en gedragen intern proces voor het verkrijgen van het krediet, de opdrachtverlening aan de aannemer en daarmee de latere start van de uitvoering.

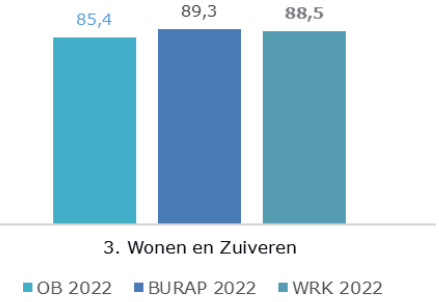
Werken voor derden

Grondwatersanering Ede Zuid (voorheen Enka-leiding)

Recent onderzoek laat zien dat de Enka-pluim pas na 200 jaar het natuurgebied bereikt in gehalten die geen bedreiging meer vormen voor kwetsbare wateren en natuur. Daarom hebben de samenwerkingspartners (provincie Gelderland, gemeente Ede en Waterschap Vallei en Veluwe) op 6 maart 2023 besloten om nu niet over te gaan tot de start van de aanbestedingsfase voor aanleg van de afvoerleiding.

Exploitatie 2022

NETTO KOSTEN X € 1 MILJOEN

De netto kosten voor 2022 (WRK 2022) zijn € 0,8 miljoen lager uitgevallen dan de BURAP. De belangrijkste afwijkingen, in miljoenen €, ten opzichte van de BURAP zijn:

Wilp **€ 0,4 (N)**

Extra afboeking kosten waterfabriek Wilp. De totale afgeboekte kosten komen daarmee op € 4,3 miljoen.

SDE subsidie **€ 1,7 (N)**

SDE subsidie voor eigen energieopwekking door zonnepanelen en gasmotoren is volledig op 0 gezet voor 2022. Dit als gevolg van de hogere energieprijzen.

Prijsstijgingen **€ 1,9 (N)**

Prijsstijgingen op het gebied van chemicaliën, slibeindverwerking, brandstofprijzen en het effect daarvan op het slibtransport. Hogere energiebehoefte en -prijzen en het effect daarvan op elektra inkoop.

Lagere personeelskosten **€ 1,0 (V)**

Minder uren op dit programma o.a. door vacatures en minder inhuur. Met name minder uren voor eigen plannen en gezuiverd water. Daarnaast hebben we lagere studie- en (dienst)reiskosten. Anderzijds zijn meer kosten gemaakt als gevolg van de eenmalige uitkering in december (gevolg van nieuwe CAO) en het ophogen van de reservering voor openstaande verlofuren.

Lagere afschrijvingslasten **€ 1,1 (V)**

Lagere afschrijvingslasten door latere oplevering van projecten en het vervallen van het project pilot slibretentie.

Hogere opbrengsten **€ 0,5 (V)**

Hogere opbrengst van verkoop gas, elektra, verkoop fosfaat en verwerking externe afvalstoffen.

Lagere kosten duurzaamheid **€ 0,4 (V)**

Minder uitgaven (met name minder advieskosten) voor duurzaamheid door o.a. het niet-opschalen naar 24 uren draaien bij Kaumera.

Lagere bijdragen aan gemeenten **€ 0,4 (V)**

Lagere bijdragen aan gemeenten voor ontvlechten waterstromen. Er is vertraging bij gemeenten vanwege late levering van materialen en het doorschuiven van projecten bij gemeenten door langere voorbereiding en het multidisciplinaire karakter van de projecten.

Lagere advieskosten	€ 0,4 (V)
Lagere advieskosten voor de hydraulische scan van de rwzi's en voor ondersteuning Wonderware (door vertragingen SCADA).	
Onderhoud installaties	€ 0,1 (N)
Hogere onvoorziene onderhoudskosten voor transportleidingen en gemalen in Amersfoort, Soest en persleiding Overberg. Tevens hogere kosten voor onderhoud op de rwzi's van Amersfoort en Elburg. Daarnaast zijn bepaalde onderhoudswerkzaamheden en revisies doorgeschoven naar 2023.	
Plannen stedelijk gebied	€ 0,3 (V)
Minder uitgaven voor plannen stedelijk gebied o.a. door geen concrete plannen in het gebied en door capaciteitsproblemen bij gemeenten. De toegekende subsidie 2022 schuift qua realisatie en dus uitbetaling door naar 2023.	
Aanschaf apparatuur	€ 0,2 (V)
Lagere kosten voor aanschaf apparatuur (analyzers), omdat er is geacteerd op correctief onderhoud in plaats van het reguliere vervangingsschema.	
Overige afwijkingen, per saldo	€ 0,6 (V)
Deze betreffen overige kleinere over-en onderschrijdingen van de BURAP.	

4.4 Besturen en belastingen

4.4.1 Het waterschap besturen

Artikel 10 van de Waterschapswet bepaalt, dat het bestuur van een waterschap bestaat uit een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter. Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe bestaat uit 30 bestuursleden. Na hun verkiezing in maart 2019 hebben zij uit hun midden 4 leden als heemraad (lid van het dagelijks bestuur) benoemd. In 2022, het vierde en laatste jaar van deze bestuursperiode, waren er geen mutaties in het algemeen en dagelijks bestuur.

Maatschappelijke en bestuurlijke context

Het jaar 2022 wordt gekenmerkt door impactvolle ontwikkelingen en gebeurtenissen die de aandacht trokken en het werk van het waterschap raakten. Het waren roerige tijden. De ene crisis volgde de andere op. Van corona- tot stikstof-, energie- en klimaatcrisis. En niet de minste: de oorlog in Oekraïne. Al deze crises raakten mensen en bedrijven, zo ook het waterschap, zowel direct als indirect. Ondanks alle crises heeft het waterschap een duidelijke en stevige koers gevaren. Er is (nog) meer ingezet op samenwerking met onze medeoverheden en partners, met het oog op de (ruimtelijke) opgaven die er liggen.

Ook waren de effecten van de klimaatverandering in 2022 weer duidelijk voelbaar. Voor de vierde keer in vijf jaar tijd hadden we met een extreme droogte te maken. Door uitblijven van neerslag van betekenis en de lage rivierwaterstanden hadden we te maken met een unieke situatie die ons dwong om verregaande maatregelen te nemen. Voor het eerst in de geschiedenis van het waterschap is er, naast een onttrekkingsverbod op oppervlakte water, een onttrekkingsverbod op het gebruik van grondwater afgekondigd. Dit betekende dat er overdag geen grondwater meer mocht worden onttrokken voor het beregenen van gazons, siertuinen, sportvelden, golfbanen, grasland en mais.

Deze maatregelen waren nodig om onomkeerbare schade aan natuur te voorkomen en de disbalans in de grondwatervoorraad te verminderen. Over hoe we in de toekomst omgaan met het gebruik van grondwater worden op verschillende bestuurlijke tafels gesprekken gevoerd. Verder is in 2022 de sanering en het herstel van de Westdijk afgerond. We hebben een mooie, schone en veilige Westdijk opgeleverd aan de omgeving. Ook het werk aan de IJsseldijk tussen het Kloosterbos in Wapenveld en Het Bastion in Hattem is klaar. Het waterschap voerde daar in ruim een jaar tijd de maatregelen uit om de dijk op hoogte te brengen en stabiel te maken.

Kortom, het waterschap staat midden in de actuele maatschappelijke opgaven en de bestuursleden hebben daar veel oog en belangstelling voor.

Water en bodem sturend brief

Op de valreep van 2021 werd het nieuwe Regeerakkoord bereikt. Water en bodem sturend werden daarbij leidende principes voor de ruimtelijke planvorming. In 2022 heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) de Water en Bodem sturend brief opgesteld. Met deze brief krijgt de oproep van de waterschappen, om het bodem- en watersysteem meer sturend te laten zijn in ruimtelijke ontwikkelingen en landgebruik, uitwerking in rijksbeleid en legt het ook een basis voor gebieds-gerichte uitwerking en ruimtelijke planvorming in de regio. Daarmee heeft het ook effect op het werk en de positie van het waterschap. Er liggen kansen om het water- en bodemsysteem in te brengen als basis voor ruimtelijke processen. Met deze brief is het programma Water en bodem sturend van IenW niet afgerond. Er wordt gewerkt aan borging van de keuzes in afspraken, instrumenten en monitoring. Het waterschap kijkt samen met de Provincie hoe deze kaders regionaal vertaald kunnen worden.

Openbare bestuursvergaderingen

Het algemeen bestuur vergaderde 7 keer in 2022 om besluiten te nemen. Dit is twee keer vaker dan normaal. Zo waren er op 7 februari en 25 april 2022 extra vergaderingen over de evaluatie van en het plan van aanpak voor de Bio Energiecentrale Harderwijk (BECH).

Bij grote en/of complexe en maatschappelijk belangrijke opgaven kan het algemeen bestuur in diverse bijeenkomsten al eerder meedenken en invloed uitoefenen op de wording van het beleid of de bestuurlijk in te brengen opvatting van het waterschap. Na deze beeldvormende bijeenkomsten legt het college van dijkgraaf & heemraden in zijn rol als dagelijks bestuur een afgerond voorstel ter besluitvorming voor aan het algemeen bestuur. Dat voorstel wordt voorafgaand aan de besluitvormende vergadering eerst nog in een openbare commissievergadering meningsvormend besproken, om bestuurlijke vragen te beantwoorden en duidelijk te krijgen of er in het bestuur voldoende draagvlak voor het voorstel is. Een mooi voorbeeld hiervan is de vaststelling van ons participatiebeleid: Blauwe Aanpak Participatie en participatie- en inspraakverordening die op 28 februari 2022 is vastgesteld.

In 2022 zijn er in totaal 9 commissievergaderingen geweest, en bijna wekelijks informatieve en beeldvormende bijeenkomsten over een diversiteit aan onderwerpen en dossiers waaraan bestuursleden hebben deelgenomen.

Cyclus van planning & control

Elk jaar opnieuw, besluit het algemeen bestuur minstens 3 keer in een integrale afweging over beleid en financiën in de zogenaamde Planning en Control (P&C) documenten. Met de vaststelling van de jaarstukken 2021 stelde het bestuur de financiële rekening van het afgelopen jaar vast en keek het beoordelend terug op de geleverde prestaties. Met de Voorjaarsbrief heeft het bestuur in juli 2022 de financiële en beleidsmatige kaders en uitgangspunten vastgelegd voor het komende kalenderjaar.

Dat is uitgewerkt naar activiteiten en budgetten in de Begroting 2023, die in het najaar van 2022 is behandeld en in de bestuursvergadering van 21 november is vastgesteld. Daarmee zijn de tarieven voor de waterschapsbelasting in 2023 vastgesteld. Door de verschillende crises stegen de prijzen voor levensonderhoud en energie hard. Ook het waterschap had te maken met hogere prijzen voor energie en materialen en was genoodzaakt de belastingtarieven voor de waterschapsbelasting in 2023 te verhogen. Dit maakt, in combinatie met krapte op de arbeidsmarkt dat er in 2022 een prioriteringsystematiek is ontwikkeld en vastgesteld om onderbouwd keuzes te kunnen maken. Voor het lopende kalenderjaar heeft het bestuur tussentijds in september aan de hand van een uitgebreide bestuursrapportage (Burap) de balans opgemaakt, zowel qua doelrealisatie als financieel: de begroting 2022 werd aangepast.

Verkiezingen

In aanloop naar de waterschapsverkiezingen op 15 maart 2023 is er in 2022 gestart met de voorbereiding van de verkiezingen. Naast de landelijke campagne, begeleid door de Unie van Waterschappen, en de regionale campagne van Waterschap Vallei en Veluwe zelf, is er door het bestuur een initiatiefvoorstel aangenomen. Dit initiatiefvoorstel had als doel de politieke partijen beter in beeld te brengen bij de kiezer. De uitgangspunten van dit initiatief zijn omgezet in de subsidieregeling: partijen beter in beeld bij de kiezer. De regeling stelde deelnemende partijen aan de waterschapsverkiezingen in de gelegenheid om budget (max. 50.000 euro verdeeld over alle partijen) te vragen voor activiteiten die bijdragen aan de zichtbaarheid en het bereik van de partij aan de waterschapsverkiezingen. De opkomst bij de verkiezingen was hoog, 62,2%. Op dit moment vindt er een verkenning plaats voor de vorming van een nieuw dagelijks bestuur

4.4.2 Wat hebben we gedaan?

Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is opnieuw uitgesteld. Begin 2022 zijn het participatiebeleid Blauwe Aanpak Participatie en de participatie- en inspraakverordening vastgesteld. Vanuit het programma is intensief deelgenomen aan landelijke Indringende Ketentesten van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit om kennis en ervaring op te doen.

Samenwerkingsafspraken zijn gemaakt met partners in de regio Utrecht en we zijn begonnen met het maken van dergelijke afspraken met de regio Gelderland. Het proces van actualiseren van de BOVI2050 is eind 2022 gestart en dit ronden we medio 2023 af.

Vanuit het programma Omgevingswet zijn voor medewerkers diverse leerlijnen georganiseerd. Zowel intern als in Waterkrachtverband zijn meerdere studenten begeleid tijdens hun stage. In 2022 hebben we ook in diverse gebiedsatelier-sessies geoefend met de nieuwe werkwijze in de geest van de Omgevingswet. Voorbeelden daarvan zijn een sessie gebiedsgericht werken in Soesterberg en een sessie samen met andere overheden rondom aanvullende strategische voorraden van Vitens in de Gelderse Vallei.

We zijn begonnen met het opstellen van een monitoringsplan Omgevingswet, waarbij we de beleidseffecten digitaal in beeld brengen.

Implementatie Wet open overheid (Woo)

De Woo regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo is per 1 mei 2022 in werking getreden. De Woo verplicht overheden om, gefaseerd in een periode van vijf jaar, actief documenten uit elf informatiecategorieën te publiceren. In de loop van 2023 wordt de actieve publicatie van de eerste vier informatiecategorieën verplicht. Een projectgroep heeft de aansluiting op de Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) voorziening voor de actieve publicatie voorbereid. Als waterschap kunnen we, na het operationeel worden van PLOOI, de voor 2023 vier verplichte informatiecategorieën ook publiceren. Eind 2022 is er echter een streep gezet door het huidige ontwerp van de PLOOI-voorziening. Op koopelniveau wordt momenteel overlegd hoe verder met PLOOI. Per 1 mei 2022 heeft het waterschap de (wettelijk verplichte) Woo-contactpersoon benoemd. De Rijksoverheid stelt per 2022 incidentele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en vanaf 2023 structurele middelen om de extra uitvoeringskosten als gevolg van de Woo te dekken. Over de uitvoering van Woo leggen we in de openbaarheidsparagraaf van de jaarrekening verantwoording af.

Digitale transformatie en I-visie

In februari 2022 is de I-visie bestuurlijk vastgesteld. In de I-visie hebben we data als onze vierde productiefactor bestempeld. Dit heeft vorm gekregen in een uitvoeringsprogramma voor 2023 en 2024. We hebben het fundament gelegd voor een beheerarme ICT omgeving en geïnvesteerd in een degelijke en schaalbare technische infrastructuur. Bovendien is ambtelijk de informatie-governance structuur in 2022 vastgesteld. Hiermee borgen we de integrale sturing op alle ICT- en digitaliseringszaken. De samenwerking met het Waterschapshuis, en daarmee ook andere waterschappen, is van steeds groter belang gezien de omvang van de I-onderwerpen, zoals cybersecurity en digitale transformatie.

Vanuit het programma Digitale Transformatie is in 2022 gestart met het zichtbaar maken van data-gedreven werken in de praktijk. Dit gebeurt aan de hand van projecten en projectresultaten, waarin we actief data-gedreven werken uitdragen. Zo volgen we, inmiddels geautomatiseerd, de voortgang van maaierwerkzaamheden en werken we door de BIM aan het optimaliseren van werkprocessen rondom onze assets.

In 2022 is het team data-gedreven werken gestart. Dit team is ondersteunend aan de organisatie voor het gebruik van data en technologie. Ook hebben ze een prominente rol in het optimaliseren van bedrijfsprocessen. De leerlijn Digitale Transformatie voor het management is in 2022 afgerond en we hebben een pilot leerlijn voor medewerkers uitgevoerd, die in 2023 een vervolg krijgt. Daarnaast is er een digitale 10-daagse georganiseerd. De leerlijnen en de 10-daagse dragen bij aan digitale bewustwording en volwassenheid van medewerkers. Ook hebben we de samenwerking met het Waterschapshuis verder geïntensiveerd, waardoor we binnen de sector nog meer in gezamenlijkheid werken aan het digitale waterschap.

Om sturing te geven aan de ontwikkeling van het digitale waterschap en de realisatie van de I-visie en van de concernbrede informatievoorziening en beveiligingsopgaven, is binnen ons waterschap formeel een Chief Information Officer (CIO) aangesteld. De CIO wordt bijgestaan door een CIO-beraad om de integrale afwegingen goed te kunnen maken. Beide zijn eind 2022 vastgesteld in een formeel instellingsbesluit.

Informatieveiligheid & Privacy

In 2022 zijn informatieveiligheid en privacy belangrijke onderwerpen binnen ons waterschap geweest. De implementatie van de BIO-norm (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) was hierin een belangrijk speerpunt. Door het vertrek van de Chief Information Security Officer (CISO) is hier enige vertraging ontstaan. Dit heeft echter niet geleid tot een verhoogd risico voor onze infrastructuur. Er zijn in 2022 vanuit het CERT-Watermanagement 414 adviezen ontvangen over de software die we gebruiken. Deze hebben we allemaal in het reguliere onderhoud meegenomen. Geen van deze meldingen heeft geleid tot een spoedprocedure. In 2022 hebben geen beveiligingsincidenten plaatsgevonden die de bedrijfscontinuïteit hebben verstoord. Met externe partners hebben we contracten gesloten om ons netwerk actief te bewaken en te borgen, zodat wij verzekerd zijn van expertise en ondersteuning bij grote security incidenten. Er zijn stappen gezet op gebied van privacy, door opvolging te geven aan de audit aanbevelingen. Tenslotte hebben we gericht geïnvesteerd om het bewustzijn bij medewerkers rond informatieveiligheid en privacy te vergroten. Een verplicht opleidingsprogramma voor al het personeel heeft hieraan bijgedragen. Dit heeft een zeer positief effect gehad dat meetbaar was in het aantal vragen en meldingen rond verdachte mails of toegangsbeveiliging.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Het Beleidsplan VTH 2022-2027 is het strategisch kader voor Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Dit plan zorgt voor verbinding tussen bestuur en VTH en is vertaald in een concreet Uitvoeringsplan (V/HUP 2022).

Eind 2021 zijn veel vergunningaanvragen binnengekomen, waardoor de werkvoorraad rap is gestegen van 97 naar 144. In 2022 is het niet gelukt deze hoge werkvoorraad structureel te verminderen, o.a. door personele wisselingen, extra benodigde inzet op DSO en krapte op de arbeidsmarkt. Door meer inzet op het tijdig verlengen van procedures is het percentage afgehandeld binnen de (verlengde) wettelijke termijn verbeterd. Goed contact met de aanvragers en prioriteren maakte dat termijnoverschrijdingen niet hebben geleid tot formele klachten.

De basis van het VTH-werk is de bescherming van onze assets (waterkeringen, watergangen, grondwater en rwzi's). Hierbinnen heeft VTH extra aandacht gegeven aan grondwateronttrekkingen (intensievere controles, betere registraties) en bijgedragen aan nieuw beleid voor grondwateronttrekkingen. Toezicht op naleving van het onttrekkingsverbod van grondwater is in het derde kwartaal projectmatig opgepakt.

De inzet op BRZO inspecties is opgepakt. Industriële controles liepen achter op schema. Met nieuwe formatieruimte en de werving van een waterschapinspecteur proberen we het knelpunt op te lossen. De agrarische controles hebben we in de tweede helft van 2022 vervolgd.

Aanbevelingen uit de externe audit op de Wet politiegegevens zijn opgenomen in een plan van aanpak. Veel van de aanbevelingen zijn al ondervangen door de aanschaf van het BOA-registratiesysteem.

Voor de Omgevingswet bereiden we ons voor op de extra taken: Vergunningen eigen dienst, zorgplicht, omgevingstafels, participatie en bescherming van grondwaterkwaliteit. We werken met onze ketenpartners aan het DSO en maken samenwerkingsafspraken. Het DSO is de kritische succesfactor van de Omgevingswet. Door te prioriteren en een goede interne samenwerking is het gelukt om de waterschapsverordening met de daarbij behorende werkingsgebieden in het DSO te krijgen. Vanaf 2023 kunnen we daardoor goed testen met onze ketenpartners. Ook hebben we prioriteit gegeven aan het implementeren van het nieuwe instrumentarium in onze werkprocessen en het oefenen met participatie.

In 2022 is een analyse gemaakt van de doelstellingen uit het BOP, waaraan VTH een bijdrage kan leveren om de gewenste omslag van taakgericht naar doelgericht werken te krijgen.

Calamiteitenzorg

Er is dit jaar actief ingezet op opleiden, trainen en oefenen. De verbeterpunten uit de grote ICT-oefening van 2021 zijn opgepakt. Wij hebben ook een stevige basis gelegd voor de verbinding van cyberincidenten met de reguliere crisisorganisatie. We hebben een aantal scenariosessies georganiseerd naar aanleiding van de oorlog in Oekraïne. Er is een "summercourse" georganiseerd voor alle adviseurs met een rol in de calamiteitenorganisatie. Daarnaast is de nieuwe calamiteitenruimte opgeleverd en zijn er zes nieuwe hoofden voor het Actiecentrum Water aangesteld. De crisisorganisatie is in de zomer opgeschaald geweest naar fase 2 vanwege de langdurige droogte en de behoefte aan een gecoördineerde aanpak.

Communicatie en Waterbewustzijn

In 2021 is de Communicatiestrategie 2021-2027 vastgesteld. Voor de uitvoering daarvan is begin 2022 de indeling van het team Communicatie aangepast, wat aansluit op de vier strategische aandachtpunten (waterbewustzijn, bestuurlijke legitimiteit, samenwerking en participatie, communicatieve organisatie). Daarnaast zijn enkele vacatures opengesteld en ingevuld.

Voor Waterbewustzijn bijvoorbeeld hebben we in 2022 een regionale vertaling gemaakt van de landelijke 'Waterbazen'-campagne. Ook leverden we een bijdrage aan de nieuwe landelijke publiekscampagne die de waterschappen samen opzetten. We programmeren onze inzet en werken verder aan standaardisatie van content voor bijvoorbeeld social media en onze website. De activiteiten van ons Jeugdbestuur dragen verder bij aan een waterbewuste omgeving. In het imago-onderzoek, dat we in de zomer van 2022 uitvoerden, zien we dat we op de goede weg zijn. Inwoners verwachten van het waterschap een actieve rol in het stimuleren van waterbewust gedrag en willen graag geïnformeerd worden. Het onderzoek biedt ons handvatten om dit verder te versterken.

Bestuurlijke legitimiteit en waterschapsbewustzijn hebben we in 2022 onder andere vergroot met de verbetering van de communicatie rondom de BBP cyclus. Dit krijgt zijn beslag in 2023. Ook hebben we voorbereidingen getroffen voor de bewustwordings- en opkomstcampagne voor de verkiezingen van maart 2023. In het nieuwe participatiebeleid van het waterschap, dat in 2022 is vastgesteld, heeft communicatie een prominente rol. We hebben in 2022 veel aandacht gehad voor het 'implementeren' hiervan.

Ons interne programma stond in 2022 in het teken van het 10-jarig bestaan van ons waterschap. We vierden dit zoal met een filmvoorstelling en een kennisfestival. Hiermee dragen we bij aan het ambassadeurschap van onze bestuurders en medewerkers.

Blauw Deltalentenfonds

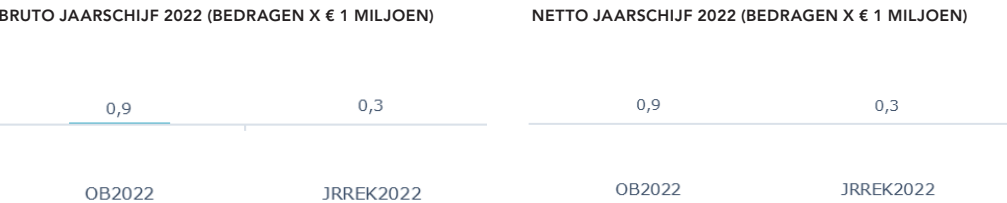
In 2021 is door het waterschap de Stichting Blauw Deltalentenfonds opgericht. Dit fonds heeft meerdere doelstellingen, waaronder het jonge mensen enthousiast maken voor een watergerelateerde opleiding, het vergroten van waterbewustzijn bij jongeren en de studenten de mogelijkheid te bieden een stage, dan wel afstudeeropdracht te doen binnen ons waterschap. Dit doen we in samenwerking met Wageningen Universiteit & Research en Hogeschool Van Hall Larenstein. In 2022 zijn 61 beurzen verstrekt aan talentvolle studenten.

Vorbereitung verkiezingen 2023

In 2022 is projectmatig gestart met de voorbereidingen van de verkiezingen in 2023. Het waterschap voert de verkiezingen uit in samenwerking met de gemeenten binnen het waterschapsgebied. Er is daarom een relatiemiddag met gemeenten georganiseerd. We hebben het algemeen bestuur gepresenteerd wat de belangrijke data en momenten zijn rondom de verkiezingen en hoe de hoofdlijnen van de landelijke en regionale campagne er uitzien.

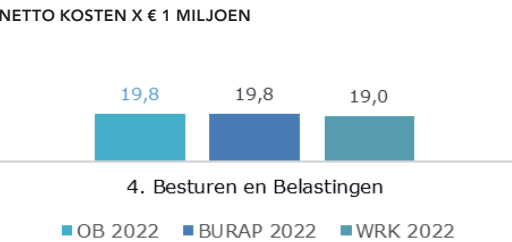
4.4.3 Wat heeft het gekost?

Investeringsen 2022

De gerealiseerde bruto investeringen, jaarschijf 2022, bedragen € 0,3 miljoen. Dat is € 0,6 miljoen minder dan de oorspronkelijke begroting. Het project rondom het nieuwe zaaksysteem is naar de exploitatie verschoven en zal in 2023 worden uitgevoerd.

Exploitatie 2022

De netto kosten voor 2022 (WRK 2022) zijn € 0,8 miljoen lager uitgevallen dan de BURAP.

De belangrijkste afwijkingen, in miljoenen €, ten opzichte van de BURAP zijn:

WOZ bijdrage € 0,7 (V)

In het coalitieakkoord is overeengekomen dat waterschappen in de komende 4 jaar minder aan de WOZ kosten bijdragen.

GBLT € 0,5 (V)

Onze bijdrage over 2022 aan GBLT valt € 0,5 miljoen lager uit. Het positieve resultaat van GBLT is met name het gevolg van lagere kosten voor goederen en diensten derden. Onze bijdrage aan GBLT in 2022 bedroeg € 3,9 miljoen.

Voorziening € 0,3 (V)

Lagere kosten worden met name veroorzaakt door een vrijval in de pensioenvoorziening van het bestuur als gevolg van de gestegen rente.

Hogere personeelskosten € 0,6 (N)

Meer uren op dit programma, zoals voor calamiteiten bestrijding watersysteem. Daarnaast zijn meer kosten gemaakt als gevolg van de eenmalige uitkering in december (gevolg van nieuwe CAO) en het ophogen van de reservering voor openstaande verlofuren. Anderzijds vallen studie- en (dienst)reis-kosten lager uit.

Overige afwijkingen, per saldo € 0,1 (N)

Deze betreffen overige kleinere over-en onderschrijdingen van de BURAP.

Verplichte paragrafen

5.1 Ontwikkelingen in 2022

In hoofdstuk 4 zijn reeds een aantal relevante ontwikkelingen in 2022 per programma toegelicht. Overige belangrijke ontwikkelingen worden hieronder kort beschreven.

Aanpassingen belastingstelsel

Het concept wetsvoorstel voor de aanpassingen van het belastingstelsel van de waterschappen is in 2022 twee maanden in consultatie geweest. Hieruit is gebleken dat er vanuit de waterschappen steun voor de voorstellen is. De bedoeling is dat het wetsvoorstel in maart 2023 naar de Raad van State wordt gestuurd, waarna het in juni ingediend kan worden bij de Tweede Kamer. De verwachting is dat het aangepaste belastingstelsel vanaf 2025 van kracht zal zijn.

Kostentoedelingsverordening watersysteembeheer

Onze huidige kostentoedelingsverordening moet met ingang van het begrotingsjaar 2024 worden geactualiseerd. Eind 2022 zijn we gestart met de voorbereidingen voor deze actualisering. Besluitvorming hierover zal plaatsvinden in het algemeen bestuur van 2 oktober 2023.

Wetswijziging versterking decentrale rekenkamers

In 2022 is het wetsvoorstel versterking decentrale rekenkamers door de Eerste Kamer aangenomen. Dit betekent dat er per 1 januari 2024 een onafhankelijke rekenkamer ingesteld moet zijn met enkel externe leden. In 2023 pakken we de invulling in samenspraak met het algemeen bestuur op.

5.2 Incidentele baten en lasten

In het resultaat over 2022 is een aantal incidentele baten en lasten verwerkt. In onderstaande tabel zijn de incidentele bedragen vermeld van minimaal € 0,15 miljoen:

INCIDENTELE BATEN EN LASTEN X € 1.000		
Incidentele baten	Watersysteem	Zuiveringsbeheer
Aandeel van waterschap in positief jaarresultaat belastingorganisatie GBLT	249	249
Vrijval pensioenvoorziening bestuur	158	158
Vrijval voorziening Apeldoorns kanaal	742	0
Totaal incidentele baten	1.149	407
Incidentele lasten		
Kosten afboeking Wilp	0	4.253
Reservering niet opgenomen vakantiedagen	880	799
Totaal incidentele lasten	880	5.052
INCIDENTELE BATEN EN LASTEN, per saldo	269	-4.645

5.3 Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen

Naast de algemene reserves en bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie heeft het waterschap een aantal overige bestemmingsreserves en voorzieningen. Hieruit zijn in 2022 de volgende bedragen onttrokken:

Bestemmingsreserve en voorzieningen	Omschrijving	Onttrekking (x € 1.000)
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen	werkelijke kosten baggerprojecten	1.128
Bestemmingsreserve ontvlechten waterstromen	werkelijke bijdragen aan gemeenten	1.125
Voorzieningen	werkelijke uitgaven	1.133
Totaal		3.386

In paragraaf 7.2.10 wordt het verloop van de voorzieningen toegelicht.

5.3.1 Bestemmingsreserve tariefsegalisatie

De bestemmingsreserve tariefsegalisatie wordt aangewend voor egalisatie van toekomstige belastingtariefstijgingen. De tariefsegalisatie-reserves worden in de planperiode afgebouwd, waarbij we streven naar evenwicht tussen kosten en opbrengsten aan het einde van de planperiode.

In paragraaf 7.2.9 wordt het verloop van de reserves uitgebreid toegelicht.

De stand van de bestemmingsreserve tariefsegalisatie na resultaatbestemming is:

Bestemmingsreserve x € 1.000	Werkelijke stand 31-12-2022
Watersysteembeheer	8.236
Zuiveringsbeheer	4.899
Totaal	13.135

5.4 Waterschapsbelastingen

5.4.1 Algemeen

De hoofdlijnen van de diverse belastingopbrengsten en de lastendruk zijn toegelicht in de paragrafen 5.2, 5.3 en 5.5 van de beleidsbegroting 2022. Huishoudens met een inkomen gelijk of lager dan 100% van de bijstandsnorm, komen in aanmerking voor kwijtschelding van de belastingen.

In onderstaande tabel zijn de netto belastingopbrengsten samengevat weergegeven.

Netto belastingen per kostendrager per jaar x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na mutaties (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK) -/- (BURAP)
1. Watersysteembeheer	-67.227	-68.466	-69.008	-542
Bruto belastingopbrengsten	-68.415	-69.642	-70.017	-375
Huidig belastingjaar 2022	-68.415	-69.616	-69.886	-270
Voorgaande belastingjaren	0	-26	-131	-105
Kwijtschelding en oninbaar	1.188	1.176	1.009	-167
Kwijtschelding	190	190	149	-41
Oninbaar	998	986	860	-126
2. Zuiveringsbeheer	-90.453	-92.334	-92.298	36
Bruto belastingopbrengsten	-92.746	-95.014	-94.825	189
Huidig belastingjaar 2022	-92.746	-92.756	-93.255	-499
Voorgaande belastingjaren	0	-2.258	-1.570	688
Kwijtschelding en oninbaar	2.293	2.680	2.527	-153
Kwijtschelding	253	708	789	81
Oninbaar	2.040	1.972	1.738	-234
Netto belastingopbrengsten	-157.680	-160.800	-161.306	-506

5.4.2 Bruto belastingopbrengsten

Belastingen per kostendrager per jaar x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na mutaties (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK) -/- (BURAP)
1. Watersysteembeheer	-68.415	-69.642	-70.017	-375
Huidig belastingjaar 2022	-68.415	-69.616	-69.885	-269
851 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	-35.328	-36.452	-36.512	-60
852 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	-27.227	-27.273	-27.411	-138
853 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	-5.241	-5.241	-5.269	-28
854 Opbrengst watersysteemheffing natuur	-272	-272	-270	2
855 Opbrengst verontreinigingsheffing	-347	-378	-423	-45
Voorgaande belastingjaren	0	-26	-132	-106
851 Opbrengst watersysteemheffing gebouwd	0	4	-66	-70
852 Opbrengst watersysteemheffing ingezetenen	0	-16	-67	-51
853 Opbrengst watersysteemheffing ongebouwd	0	-5	-6	-1
854 Opbrengst watersysteemheffing natuur	0	0	0	0
855 Opbrengst verontreinigingsheffing	0	-9	7	16
2. Zuiveringsbeheer	-92.746	-95.014	-94.825	189
Huidig belastingjaar 2022	-92.746	-92.756	-93.255	-499
856 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	-27.121	-27.023	-27.340	-317
857 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	-65.625	-65.733	-65.915	-182
Voorgaande belastingjaren	0	-2.258	-1.570	688
856 Opbrengst zuiveringsheffing bedrijven	0	-2.217	-1.538	679
857 Opbrengst zuiveringsheffing huishoudens	0	-41	-32	9
Belastingopbrengsten	-161.161	-164.656	-164.842	-186

In de volgende paragrafen wordt meer in detail ingezoomd op de bruto belastingopbrengsten, kwijtschelding en oninbaar.

Watersysteembeheer € 0,4 miljoen hoger

De belastingopbrengst van de taak watersysteembeheer komt licht hoger uit dan de BURAP. Dit komt vooral door hogere belastingopbrengsten gebouwd en ingezetenen, onder andere doordat het aantal huishoudens meer is gegroeid dan begroot. Bij de vaststelling van de BURAP is de begroting met € 1,2 miljoen verhoogd, vooral door een hogere opbrengst gebouwd. Dit komt doordat de WOZ-waarden hoger zijn dan begroot.

Zuiveringsbeheer € 0,2 miljoen lager

De belastingopbrengst voor zuiveringsbeheer is € 0,2 miljoen lager dan de BURAP. De belangrijkste verschillen zijn:

- € 0,5 miljoen hogere belastingopbrengst over het huidige belastingjaar (2022) door hogere belastingopbrengst bedrijven en hogere belastingopbrengst huishoudens door een grotere groei van het aantal huishoudens dan begroot;
- € 0,7 miljoen, per saldo, lagere belastingopbrengsten over voorgaande jaren veroorzaakt doordat definitieve aanslagen van bedrijven lager uitvallen. Voor de overige bedrijfsruimten is in het laatste kwartaal gebleken dat de definitieve belastingaanslagen lager uitvallen. Deze aanslagen zijn opgelegd op basis van het waterverbruik afkomstig van waterleidingbedrijven. Het effect van de coronamaatregelen komt nu ook tot uitdrukking in het lagere waterverbruik en dus ook lagere belastingaanslagen.

Bij de vaststelling van de BURAP is de begroting met € 2,3 miljoen verhoogd vooral door hogere belastingopbrengsten over voorgaande heffingsjaren als gevolg van opgelegde en nog op te leggen definitieve aanslagen bedrijven.

5.4.3 Kwijtschelding en oninbaar

Kwijtschelding en oninbaar per kostendrager per jaar x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na mutaties (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK) -/- (BURAP)
1. Watersysteembeheer	1.188	1.176	1.009	-167
Kwijtschelding watersysteemheffing	998	986	860	-126
Oninbaar watersysteemheffing	190	190	149	-41
2. Zuiveringsbeheer	2.293	2.680	2.527	-153
Kwijtschelding zuiveringsheffing	2.040	1.972	1.738	-234
Oninbaar zuiveringsheffing	253	708	789	81
Kwijtschelding en oninbaar	3.481	3.856	3.536	-320

De kosten voor oninbaarheid en kwijtschelding zijn licht lager uitgevallen dan de BURAP.

De kosten voor kwijtschelding zijn € 0,3 miljoen lager uitgevallen dan oorspronkelijk begroot door een afname van het aantal verzoeken en het aantal toegewezen verzoeken. Ten aanzien van 2023 en verder is nog wel enige voorzichtigheid nodig, omdat de eventuele effecten van de hoge inflatie en de gestegen energielasten voor de huishoudens kunnen zorgen voor een afname van de financiële buffers.

Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting vallen de kosten voor oninbaar € 0,5 miljoen hoger uit. Dit is voor een belangrijk deel het gevolg van faillissementen van ondernemingen.

Toeslagenaffaire kinderopvang

Naar aanleiding van de toeslagenaffaire is besloten dat gedupeerden kwijtschelding ontvangen van openstaande overheidsvorderingen. Momenteel zijn 115 gedupeerden bekend die aan Waterschap Vallei en Veluwe zijn toe te wijzen. Deze aantallen kunnen gedurende 2023 nog veranderen omdat het proces nog volop in beweging is. Het kwijtgescholden bedrag wordt door de overheid aan het waterschap vergoed. Ook wordt er een bedrag voor de uitvoeringskosten ontvangen. Deze vergoeding is in de voorliggende jaarcijfers verwerkt.

Voor 2022 gaat het om € 15.517 aan kwijtgescholden belastingaanslagen en om € 11.500 aan kosten die samenhangen met de uitvoering van de regeling (waarvan 75% voor GBLT is en 25% voor ons). Daarnaast kan € 2.864 gedeclareerd worden voor kwijtgescholden invorderkosten (100% voor GBLT).

5.5 Weerstandsvermogen

5.5.1 Algemeen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen voorkomt dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en in de aanwezige weerstandscapaciteit.

5.5.2 Risico-analyse

In maart 2023 is de inventarisatie van de risico's vernieuwd en behandeld door het algemeen bestuur. De risico's zijn financieel vertaald volgens de methode Fine en Kinney. Beoordeeld is in hoeverre deze risico's zijn afgedekt door procedures, verzekeringen of voorzieningen. Van de niet afgedekte risico's hebben we een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet en van de financiële schade als het risico zich voordoet (het effect). Deze inschatting resulteert in een gewaardeerd risico in euro's. De totale gewaardeerde risico's bedragen (x € 1.000):

Risico	Totaal	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer
Economische en marktrisico's	380	190	190
Maatschappelijke risico's	993	770	223
Bedrijfs- en ondernemingsrisico's	6.830	1.990	4.840
Totaal	8.203	2.950	5.253

5.5.3 Weerstandscapaciteit

De risico's die niet afgedekt worden door procedures, verzekeringen of voorzieningen (totaal € 8,2 miljoen) worden gedekt uit het eigen vermogen. Dit is de benodigde weerstandscapaciteit. De waarde van het eigen vermogen bepaalt de beschikbare weerstandscapaciteit. Het algemeen bestuur besloot om alleen de algemene reserves tot de beschikbare weerstandscapaciteit te rekenen.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt vervolgens afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van deze berekening vormt het weerstandsvermogen. Conform bestuursbesluit dient het weerstandsvermogen zich binnen een bandbreedte tussen de 1,4 en 2,0 te bevinden (ruim voldoende). Per 31 december 2022 bedraagt het weerstandsvermogen (na resultaatbestemming):

	Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer
Beschikbare weerstandscapaciteit	3.894	4.376
Benodigde weerstandscapaciteit	2.950	5.253
Ratio weerstandsvermogen	1,3	0,8

Op basis van de geactualiseerde risico's voldoet het weerstandsvermogen van watersysteembeheer nog niet aan de norm.

Het weerstandvermogen van zuiveringsbeheer komt onder de norm uit als gevolg van de onttrekking van de incidentele tegenvallers uit de algemene reserves (met name afboeking van gemaakte kosten voor de pilot waterfabriek Wilp).

In 2024 zal gekeken worden naar mogelijkheden voor een verdere aanvulling van de algemene reserves.

5.6 Financiering

5.6.1 Ontwikkelingen

De onzekere economische tijden met hoge inflatiecijfers en zorgen over de economische groei hebben direct invloed op de rente. De markt is erg nerveus (vanwege alle onzekerheden), waardoor er forse schommelingen in de rente zijn. Het lijkt dat de tijden van extreem lage en zelfs negatieve rentes voorbij zijn, doordat we een trend van stijgende rente constateren.

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente in 2022 in vier stappen verhoogd van - 0,5% naar 2%. De verwachting is dat er in 2023 nog meerdere verhogingen volgen, waarmee het ECB depositotarief (het tarief waartegen banken geld kunnen stallen bij de ECB) richting 3% (of hoger) zal gaan. Hiermee tracht de ECB de vraag (naar geld) te temperen en de inflatie af te remmen richting de doelstelling van de ECB (langjarige inflatie van 2%). Dit heeft direct impact op zowel de korte als de lange rente. Hiermee is de verwachting reëel dat de rentetarieven de komende periode verder zullen stijgen.

Bovenstaande ontwikkelingen hebben ook effect op de rentecondities van de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB). Waar er de laatste jaren geen rente in rekening werd gebracht (gratis rood staan), verhoogt de NWB vanaf medio september de ECB depositorente met een opslag van 0,125%. Dit betekent dat het waterschap rekening moet houden met hogere rentekosten.

5.6.2 Liquiditeit

In 2022 is de vermogensbehoefte gefinancierd door benutting van de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening-courant) en met het aantrekken van langlopende financiering. Gedurende 2022 is er, als gevolg van het vroegtijdig aantrekken van langlopende financiering, sprake geweest van schatkistbankieren. Voor een uitgebreide specificatie van het schatkistbankieren zie paragraaf 7.2.6.

De daadwerkelijke financieringsbehoefte is in 2022 lager uitgevallen dan begroot. Het positievere exploitatiesaldo dan begroot en de licht lagere bruto investeringsuitgaven hebben gezorgd voor een positievere netto kasstroom dan begroot.

De treasurycommissie monitort de renteontwikkelingen nauwlettend en probeert te anticiperen door financiering aan te trekken op momenten van tijdelijke rentedaling. Zo is eind 2021 en in maart 2022 de volledige financiering voor 2022 aangetrokken en in augustus is reeds, passend binnen het door het algemeen bestuur bij de begroting 2022 verstrekte mandaat, voor € 28 miljoen financiering aangetrokken voor 2023. Dit heeft wel tot gevolg dat er in een deel van 2022 sprake is [van schatkistbankieren.

Omdat de gemiddelde looptijd van de activa langer is dan de gemiddelde looptijd van de leningen portefeuille, is bij de tweede lening gekozen voor een langere looptijd van deze leningen (mede doordat de rente van een 20 jaar lineair nagenoeg gelijk was als 40 jaar lineair). Dit maakt dat in 2022 de volgende leningen (met stortingsdatum in 2022) zijn afgesloten voor in totaal € 43 miljoen:

- juni: € 15 miljoen met een looptijd van 20 jaar, lineaire aflossing en rente van 0,919%
- augustus: € 28 miljoen met een looptijd van 40 jaar, lineaire aflossing en rente van 2,023%

Daarnaast zijn in 2022 twee leningen gestort, welke reeds in 2021 waren afgesloten voor in totaal € 20 miljoen:

- maart: € 10 miljoen met een looptijd van 38 jaar, lineaire aflossing en rente van 0,455%
- oktober: € 10 miljoen met een looptijd van 38 jaar, lineaire aflossing en rente van 0,498%

Bij de start van de coronapandemie hebben we besloten leveranciers tegemoet te komen en facturen sneller te betalen. Dit is in 2022 doorgezet. Gemiddeld genomen hebben we facturen in 2022 binnen 9 dagen betaald.

5.6.3 Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld (toekomstige rentelasten zijn hoger dan begroot of hoger dan een niveau dat het bestuur wenselijk acht) worden volgens de wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het jaarlijkse begrotingskostentotaal. Het waterschap overschreed de norm in 2022 niet.

x € 1.000	2022	2021
Renterisiconorm	51.948	48.840
Reguliere aflossingen (= renterisico)	22.086	23.802
Ruimte onder renterisiconorm	29.862	25.038

5.6.4 Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. De kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet overschrijden. In 2022 is de kasgeldlimiet in geen enkel kwartaal overschreden.

x € 1.000	Kwartaal 1 2022	Kwartaal 2 2022	Kwartaal 3 2022	Kwartaal 4 2022
Kasgeldlimiet	39.800	39.800	39.800	39.800
Gemiddelde vlottende schuld	9.162	1.681	-7.908	-24.808
Ruimte (+) /overschrijding (-) kasgeldlimiet	30.638	38.119	47.708	64.608

5.7 Schuldpositie

Per 31 december 2022 bedraagt de schuldpositie € 276 miljoen (2021: € 256 miljoen). De schuldpositie is gestegen ten opzichte van 2021. Dat is grotendeels te verklaren door het feit dat de netto investeringen in 2022 hoger zijn dan de afschrijvingen. Het verloop van het EMU-saldo geeft inzicht in de mutatie van de schuldpositie (zie paragraaf 5.13).

In 2019 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het voorstel om de schuldpositie te maximeren op 195% van de totale opbrengsten. In 2022 bedraagt de schuldpositie ten opzichte van de totale opbrengsten 161% (2021: 154%).

5.8 Verbonden partijen

Waterschap Vallei en Veluwe heeft bestuurlijke en financiële belangen in partijen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op het waterschap.

Aqualysis (bijdrage 2022: € 1,3 miljoen, 2021: € 1,2 miljoen)

Dit laboratorium analyseert alle genomen monsters voor het meten van de waterkwaliteit. Aqualysis verricht voornamelijk werkzaamheden voor vijf waterschappen onder een gemeenschappelijke regeling. Deze vijf waterschappen zijn tevens voor een gelijk deel eigenaar.

GBLT (bijdrage 2022: € 3,9 miljoen, 2021: € 3,6 miljoen)

Het waterschap is deelnemer in de gemeenschappelijke regeling met het gemeenschappelijk belastingkantoor GBLT voor het heffen en invorderen van waterschapsbelastingen. Bestuurders van de deelnemende waterschappen en gemeenten vormen het bestuur van GBLT.

Muskusrattenbestrijding (bijdrage 2022 € 1,6 miljoen, 2021: € 1,5 miljoen)

Waterschap Rivierenland voert het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

De NWB financiert overheden, instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over 631 aandelen A en 88 aandelen B met een nominale waarde van € 0,1 miljoen. Over boekjaar 2021 is door NWB aan alle aandeelhouders € 50 miljoen aan dividend uitgekeerd. Het aandeel van WSVV hierin bedraagt € 0,6 miljoen.

STOWA (bijdrage 2022: € 0,6 miljoen, 2021: € 0,5 miljoen)

In de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) nemen alle regionale waterbeheerders in Nederland deel (waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat). De STOWA doet onderzoek op het gebied van afvalwatersystemen, waterketen, watersystemen en waterwerken. De leden van het bestuur van de STOWA worden benoemd uit de in de stichting deelnemende organisaties.

Vereniging Unie van Waterschappen (bijdrage 2022 € 0,5 miljoen, 2021: € 0,5 miljoen)

De Unie behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De Unie treedt op namens de waterschappen als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van de waterschappen zitting.

Waterschapshuis (bijdrage 2022 € 1,4 miljoen, 2021: € 1,2 miljoen)

Het waterschap is deelnemer in de gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis. Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van ICT. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de ‘natte’ sector.

Centrumregeling meten & monitoren

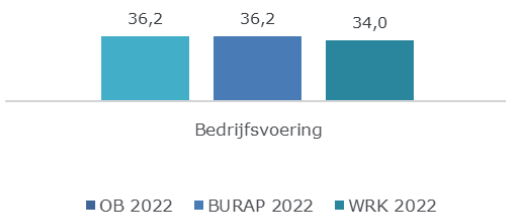
Het waterschap is tezamen met gemeenten een centrumregeling aangegaan op het gebied van meten en monitoren in de afvalwaterketen en grondwater in het beheergebied van Waterschap Vallei en Veluwe. In 2022 hebben drie gemeenten uit de regio Noord-Veluwe aangegeven toe te willen treden tot de samenwerking. Daarmee voert de centrumorganisatie werkzaamheden uit voor 24 gemeenten. In deze regeling is het waterschap aangewezen als centrumorganisatie. Het waterschap geeft onderdak aan het Uitvoeringsteam (UVT) en regelt de bemensing (formatie 3,2 fte) ervan. De kosten hiervan worden gedragen door het waterschap en de deelnemende gemeenten.

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast heeft het waterschap diverse samenwerkingsverbanden op het gebied van bijvoorbeeld waterketen en ICT en strategische allianties met kennisinstellingen. Omdat hiervoor geen aparte entiteiten zijn opgericht, vallen deze niet onder de verbonden partijen.

5.9 Bedrijfsvoering

NETTO KOSTEN X € 1 MILJOEN

De netto kosten van de ondersteunende bedrijfsvoering producten vallen € 2,2 miljoen lager uit dan de BURAP. De oorzaak hiervan zijn met name lagere ICT kosten als gevolg van doorschuiven van activiteiten naar 2023 en minder inhuur voor Datalab.

5.9.1 Wat hebben we in 2022 gedaan ?

Koers 2027 en organisatieontwikkeling

In 2022 hebben we de doorontwikkeling van de organisatie verder vormgegeven. In een zorgvuldig proces waarin we alle betrokken partijen hebben mee laten praten, zijn we tot een voorstel voor een nieuwe topstructuur gekomen. Door te gaan werken met een concernmanagement, ofwel waterschapsmanagementteam (WMT), willen we bereiken dat we meer opgave- en gebiedsgericht gaan werken en meer eigenaarschap tonen bij de realisatie van de opgaven. Ook streven we naar meer integraal denken en handelen en een duidelijkere besluitvorming. Verder willen we een eenduidige verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en tot slot meer bestuurlijke sensitiviteit creëren.

Medewerkerstevredenheid-onderzoek

In het medewerkersonderzoek is duidelijk geworden, waar medewerkers binnen het waterschap behoefte aan hebben en wat ze waarderen. Binnen de teams en waterschap breed zijn we het gesprek aangegaan over de aangedragen verbeterpunten en zijn workshops gegeven om de samenwerking en het (persoonlijk) leiderschap te verbeteren. Zeker ook in een krappe arbeidsmarkt is het belangrijk hier gedegen gehoor aan te geven om het eigen personeel te blijven ‘binden en boeien’.

Hybride werken

Vanaf het tweede kwartaal 2022 zijn bestuur en medewerkers, toen de COVID-maatregelen afliepen, weer teruggekeerd naar het Waterschapskantoor in Apeldoorn. Sinds het voorjaar 2022 zijn we in de gelegenheid om volop gebruik te maken van het nieuwe werkconcept, waarbij we steeds meer tijd- en plaatsonafhankelijk kunnen werken. De nieuwe werkrealiteit is er één die samen met management en medewerkers tot stand is gekomen en stap voor stap is vormgegeven. Uit de evaluatie die eind 2022 is gehouden blijkt dat het concept goed in de steigers staat, gewaardeerd wordt en kansrijk is naar de toekomst. Op de arbeidsmarkt is het concept een aantrekkelijke arbeidsvoorwaarde. Gemiddeld werken collega’s 50% van de tijd thuis en vinden dit ook een goede balans. Collega’s vinden het prettig flexibel te kunnen zijn in keuzes die zij kunnen maken. Tegelijkertijd vinden zij het soms lastig deze keuze ook op anderen af te stemmen en zijn ze soms nog zoekende in het vinden van een optimale invulling. Kortom: we zijn heel goed op weg, maar tegelijkertijd ook nog lerend en

groeïend in het concept. We vinden met elkaar steeds beter een modus in het hybride (samen)werken en maken de vaardigheden die hiervoor nodig zijn, ons steeds meer eigen. Tevens is er ruimte voor optimalisatie. De kansen hiervoor liggen vooral in het actief sturen op bewustwording, gedrag en verder ontwikkelen van vaardigheden.

Strategische personeelsplanning en arbeidsmarktcommunicatie

De voorspelling eind 2021 dat de krapte op de arbeidsmarkt structureel zou zijn, is in 2022 meer dan uitgekomen. Het strategisch omgaan met personeelsplanning is verder vormgegeven, waardoor we sneller en beter kunnen inschatten waar tekorten ontstaan en moeten ingrijpen. Zo wordt er bijvoorbeeld meer gebruik gemaakt van ‘dakpanconstructies’.

In 2022 is er een uitgebreid on-boardingsprogramma ontwikkeld waardoor nieuwe medewerkers die starten binnen ons waterschap zich snel thuis voelen, optimaal aan de slag kunnen en als ambassadeur optreden.

Ook ons stagebeleid hebben we onder de loep genomen. We zijn gestart met het houden van bijeenkomsten voor stagecoördinatoren om het stageproces professioneel op te pakken. Op deze manier spelen we eenduidig en proactief in op de inzet van stagiaires en trainees. Bovendien hebben we onze vacatureteksten meer wervend opgesteld. We zijn onze vacatures actief op LinkedIn gaan delen, waardoor we onze zichtbaarheid hebben vergroot. Dit geldt ook voor onze toegankelijkheid. Doordat geïnteresseerden onze recruiter nu ook laagdrempelig digitaal kunnen benaderen, is er meer contact met werkzoekenden. Daardoor lukt het ons steeds beter om vacatures succesvol in te vullen.

IN-, DOOR- EN UITSTROOM IN 2022

Categorie	Aantal medewerkers
Instroom	63
Doorstroom binnen het waterschap	65
Uitstroom (pensioen)	61 (13)

Op 31 december 2022 was de begrote formatie 596,7 fte, de werkelijke bezetting 563,9 fte. In 2022 waren er in totaal 95 vacatures waarvan er 81 zijn ingevuld. Op het moment dat de werving is gestart, duurt het gemiddeld ruim 4 maanden voordat de nieuwe medewerker is begonnen. De krappe arbeidsmarkt is in toenemende mate nog steeds uitdagend. Zowel qua instroom als uitstroom. Mede dankzij de HRM inspanningen op het gebied van bijvoorbeeld recruitment is het tot op heden in de meeste gevallen nog steeds mogelijk nieuwe collega’s aan ons te binden. De vacatureruimte op 31 december 2022 bedroeg 32,3 fte. De gemiddelde vacatureruimte over heel 2022 bedroeg 29,7 fte.

Het ziekteverzuimpercentage over 2022 bedroeg 5,1%. De gemiddelde leeftijd bedraagt 46,9 jaar en is daarmee iets gedaald.

In december 2022 is er een nieuwe CAO afgesloten voor 2023. In deze CAO is een éénmalige uitkering van € 1.000 bruto in december 2022 (ongeacht omvang van het dienstverband) opgenomen. De extra loonkosten hiervoor bedroegen in 2022 € 0,6 miljoen.

5.10 Rechtmatigheid

Conform planning zijn in 2022 verbijzonderde interne audits uitgevoerd op de processen personele lasten, treasury, (im)materiële vaste activa, belastingopbrengsten en verstrekte en ontvangen subsidies. Tijdens de audits wordt gecontroleerd of de processen voldoen aan in- en externe regelgeving en daarmee rechtmatig zijn. Tijdens deze audits zijn geen bijzonderheden geconstateerd.

Daarnaast zijn audits uitgevoerd op het proces inkoop. Hierbij is geconstateerd dat bij een aantal adviesopdrachten niet op rechtmatige wijze is ingekocht. In totaal betreft dit een onrechtmatigheid van € 472.000.

- Tijdens de audits wordt ook het begrotingscriterium getoetst:
- toereikendheid van de geautoriseerde begroting (netto kosten en kredieten) en juiste besluitvorming bij kostenoverschrijdingen;
 - juiste toewijzing van kosten en opbrengsten aan programma en product;
 - juiste toerekening aan boekjaar.

De netto kosten van alle programma’s voldoen aan het begrotingscriterium. In 2022 zijn geen overschrijdingen van het begrotingscriterium geconstateerd.

5.11 Frauderisico

In de periode eind 2021 en begin 2022 is de frauderisico analyse geactualiseerd. Door middel van de actualisatie van deze risico’s is de inventarisatie van risico’s inclusief bijbehorende beheersmaatregelen weer volledig en actueel. Uit de analyse blijkt dat de overige maatregelen voor fraudepreventie voldoen. Er zijn voldoende preventieve en detectieve beheersmaatregelen getroffen om de elementen van fraude (druk, gelegenheid en rationalisatie) naar een acceptabel niveau te mitigeren. In april 2022 is het algemeen bestuur over de uitkomsten van deze actualisatie geïnformeerd.

Daarnaast voeren we jaarlijks een audit uit op een aantal van de benoemde processen. In 2022 is een audit uitgevoerd op beheersing van frauderisico’s binnen de processen (bestuurlijke) besluitvorming, ICT, vergunningen en het verstrekken van subsidies. Hierbij is beoordeeld of de geïdentificeerde beheersmaatregelen toereikend zijn en in de praktijk ook worden toegepast.

Van deze processen kan geconcludeerd worden dat de benoemde frauderisico’s voldoende worden beheerst. Wel wordt een aantal aanbevelingen (procesverbeteringen) gedaan naar aanleiding van de uitgevoerde audits. Deze aanbevelingen worden teruggekoppeld aan de proceseigenaar. Bij een volgende audit zal worden beoordeeld of deze aanbevelingen zijn overgenomen.

Daarnaast is gekeken naar de opvolging van de bevindingen uit de audit van vorig jaar. We hebben vastgesteld dat bevindingen adequaat zijn opgevolgd.

5.12 Continuïteit

Bij het opstellen en presenteren van het jaarverslag is het management van waterschap Vallei en Veluwe uitgegaan van de continuïteitsveronderstelling. Er zijn geen redenen of aanleiding die de waarborg voor continuïteit van het waterschap in twijfel trekken.

5.13 EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Omdat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, bewoonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land, moeten de waterschappen voldoende mogelijkheden hebben om te investeren. Daarom hebben de waterschappen samen met de provincies en gemeenten, in het kader van de wet Houdbare overheidsfinanciën, voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het huidige kabinet is voor 2023 een ruimte van 0,4% van het BBP afgesproken. Voor de jaren 2024 t/m 2027 moeten in 2023 nog afspraken gemaakt worden. De ruimte van 0,4% van het BBP is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2023 tot een maximaal EMU-tekort van € 496,9 miljoen (voor alle waterschappen) in dat jaar en loopt naar verwachting op naar € 520,2 miljoen in 2027. Ons deel voor 2023 ligt daarbij rond de € 25,1 miljoen en loopt op naar € 26,3 miljoen in 2027. Wel is het zo dat over het aandeel van de waterschappen met het volgende kabinet opnieuw overlegd zal moeten worden.

x € 1.000		Werkelijk 2022	Begroting 2022	Werkelijk 2021
EMU-exploitatiesaldo voor bestemming van reserves		-1.209	-5.100	3.560
Exploitatiesaldo		-1.209	-5.100	3.560

Invloed investeringen		-17.884	-20.978	-6.675
Bruto-investeringsuitgaven	-	66.147	70.074	62.810
Investeringsbijdragen	+	22.619	21.615	30.912
Verkoop van materiële en immateriële vaste activa	+	28		20
Afschrijvingen	+	25.616	27.481	25.203

Invloed voorzieningen		-2.113	-1.300	-464
Toevoegingen aan voorzieningen ten laste van exploitatie	+	107	300	19
Onttrekkingen aan voorzieningen ten bate van exploitatie	-	1.087		58
Onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	1.133	1.600	425

Deelnemingen en aandelen		0	0	10
Boekwinst	-			
Boekverlies	+			10

EMU SALDO		-21.207	-27.378	-3.569
-----------	--	---------	---------	--------

Heelsumse Beek, Paul van Breukelen

Overige paragrafen

6.1 Openbaarheidsparagraaf 2022

De Wet open overheid (Woo) is 1 mei 2022 in werking getreden. Met deze op grond van de Woo verplichte openbaarheidsparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de uitvoering van de Woo in het verslagjaar 2022. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar zeven thema’s.

1. De actieve openbaarmakingsplicht voor de elf verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

De Woo verplicht overheden om - gefaseerd in een periode van vijf jaar - actief documenten uit elf informatie categorieën te publiceren. In de loop van 2023 wordt de actieve publicatie van de eerste informatiecategorieën verplicht. In onderstaande tabel geven we weer welke documenten het waterschap reeds publiceerde in 2022, tot welke informatiecategorie deze behoren en op welk platform deze zijn gepubliceerd.

Nr	Art. Woo	Naar verwachting verplicht per	Omschrijving	Aantal documenten	Platform
1	3.3, 1a, 1b en 1c	Nog niet bekend	Wet en regelgeving, overige besluiten algemene strekking en ontwerpen waarover extern advies is gevraagd	33	Landelijke voorziening Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP)
2	3.3, 1d en 1e	2023	Inzicht in de organisatie/werkwijze, de bereikbaarheid, en de wijze waarop een informatieverzoek kan worden ingediend	Deze informatie is gepubliceerd in het register van overheidsorganisaties op de waterschaps-pagina (https://organisaties.overheid.nl/)	
3	3.3, 2a en 2c	2023	Vergaderstukken en verslagen van het algemeen bestuur en zijn commissies en de bij het algemeen bestuur ingekomen stukken	181	Website waterschap
4	3.3, 2d	nog niet bekend	Agenda's en besluitenlijsten van het dagelijks bestuur	-	-
5	3.3, 2e	Nog niet bekend	Adviezen met betrekking tot de ontwerpen uit categorie nr. 1 en adviezen van adviescommissies die niet zien op individuele zaken	-	-
6	3.3, 2f	2023	Convenanten	-	-
7	3.3, 2g	Nog niet bekend	Jaarplannen en jaarverslagen	Deze stukken zijn onderdeel van categorie 3 (vergaderstukken algemeen bestuur)	
8	3.3, 2i	2023	Woo-verzoeken (incl. beslissing en verstrekte informatie)	1108	-
9	3.3, 2j	Nog niet bekend	Onderzoeksrapporten	De stukken zijn onderdeel van categorie 3 (vergaderstukken algemeen bestuur)	
10	3.3, 2k, 3.3a	Nog niet bekend	Beschikkingen (o.a. bekendmakingen vergunningen, bekendmakingen projectplannen, etc)	443	Het waterschap publiceert wekelijks op de website een lijst van bekendmakingen. Bekendmakingen van vergunningen met meerdere belanghebbers (273) en bekendmakingen van projectplannen (4) worden ook via DROP gepubliceerd.
11	3.3, 2l	Nog niet bekend	Klachtoordelen	-	-

2. De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de onder 1. vermelde categorieën (artikel 3.1 Woo)

In 2022 zijn nog geen documenten gepubliceerd op basis van de inspanningsverplichting.

3. De passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

In 2022 zijn tien Woo verzoeken gedaan. Vier daarvan zijn van halverwege december en zijn in 2023 gereed. Voor de zes afgehandelde verzoeken zijn 1.108 documenten geheel of gedeeltelijk openbaar gemaakt.

4. De informatiehuishouding

In 2022 is de aanbesteding voor een nieuw zaakstelsel ter verbetering en verdere integratie van de informatiehuishouding voorbereid. De implementatie van de Woo is door een interdisciplinaire projectgroep uitgevoerd.

5. De aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

Het waterschap beschikt per 1 mei 2022 over een Woo-contactpersoon.

6. Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

Ten behoeve van de implementatie van de Woo is actief kennis gedeeld met andere waterschappen en collega-overheden.

7. Besteding incidentele subsidie

De rijksoverheid stelt incidentele middelen beschikbaar om de Woo te implementeren en structurele middelen om de extra uitvoeringskosten t.g.v. de Woo te dekken. In 2022 heeft het waterschap € 52.188 voor 2022 aan incidentele middelen ontvangen. De incidentele middelen zijn in 2022 in het geheel besteed aan het projectmatig invoeren van de Woo.

6.2 Toezicht

Op verschillende momenten gedurende het jaar worden verantwoordingsrapportages van/aan toezichthouders geagendeerd in het dagelijks bestuur. Om een consistente informatievoorziening te waarborgen richting het algemeen bestuur worden de bevindingen op hoofdlijnen in de jaarrekening of BURAP opgenomen.

Thema	Basis	Toezicht door
Primaire keringen	Waterwet	Ministerie van I&W (ILT)
Overige keringen	Beleidsnota overige waterkeringen	ab
Regionale waterkeringen	Waterverordening	Provincie
NBW knelpunten	Waterverordening	Provincie
Voortgang uitvoering BOP	Waterverordening	Provincie
Financiën	Waterschapswet, wet FIDO	Provincie
Archief en informatiebeheer	Archiefverordening	Provincie
Basisregistratie grootschalige topografie (BGT) en ondergrond (BRO)	Wet BGT en wet BRO	Ministerie BZK
Bescherming persoonsgegevens	Algemene verordening gegevensbescherming, wet politiegegevens	Autoriteit persoonsgegevens / functionaris gegevensbescherming
Klachten	Verordening behandeling van klachten	Klachtencoördinator

Primaire, overige en regionale keringen

Eind 2022 is de Veiligheidsrapportage zorgplicht waterkeringen gedeeld met de ILT. In de rapportage beschrijven we het actuele veiligheidsbeeld per 1 november 2022 van onze waterkeringen. De conclusie is dat wij het beheer en onderhoud van onze keringen op orde hebben en daarmee voldoende gesteld staan voor het komende hoogwaterseizoen.

Knelpunten Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)

In artikel 2.7 derde lid van de Waterverordening Waterschap Vallei en Veluwe staat dat ons waterschap verslag uitbrengt over de waterstaatkundige toestand van de regionale wateren; in welke mate

voldoet het stelsel aan de NBW normen voor wateroverlast. Omdat de weersextremen steeds groter worden, kijken we bij het oplossen van knelpunten ook goed naar de balans tussen oplossen van wateroverlast en het tegengaan van verdroging. Dat doen we gebiedsgericht en integraal met gebiedsanalyses. Zowel toetsing op als het aanpakken van knelpunten doen we samen met onze beheerders om theorie en praktijk bij elkaar te brengen. Met de voortgangsrapportage beogen wij de provincie te informeren over het thema wateroverlast en de status van ons toetsingsproces.

In de rapportage aan de provincie hebben we in 2022 de algemene voortgang per type knelpunt, alsmede de wijzigingen ten opzichte van de vorige voortgangsrapportage nader gespecificeerd. Samenvattend is de voortgang als volgt: “In 2014 waren er nog 109 berekende knelpunten. Door ons waterschap wordt nog gewerkt aan het oplossen van in totaal 21 knelpunten uit het vorige waterbeheerprogramma (2016-2021). Ook zijn we bezig met het uitvoeren van de nieuwe toetsingsronde voor de periode van het huidige waterbeheerprogramma (2022–2027). De planning is om dit kalenderjaar (2022) voor minimaal drie deelgebieden de toetsingsresultaten uit de vorige toetsingsronde (2014) te actualiseren. Dit kan ertoe leiden dat bestaande knelpunten vervallen, worden bevestigd en/of nieuwe knelpunten worden toegevoegd.

Voortgang uitvoering BOP

In hoofdstuk 4 van de jaarstukken is per programma weergegeven wat de voortgang is van de realisatie van het BOP. Jaarlijks vindt in het tweede kwartaal het bestuurlijke gesprek plaats met de provincies Gelderland en Utrecht. Hierover wordt in de BURAP teruggekoppeld.

Financiën

Op 29 september 2022 is gesproken met de provincie Gelderland in het kader van het financiële toezicht. Onderwerpen die zijn toegelicht: financieel beeld van het waterschap (aan de hand van de jaarrekening 2021, begroting en BURAP 2022 en de Voorjaarsbrief 2023) en de belangrijkste risico's. Daaruit zijn geen bijzonderheden gebleken. Als aandachtspunt geeft de provincie mee de ontwikkeling van de schuldpositie en de periodieke actualisatie van risico's ter onderbouwing van de hoogte van het weerstandsvermogen.

Archief en informatiebeheer

Jaarlijks brengt de waterschaparchivaris van het Gelders Archief verslag uit van het toezicht op het informatiebeheer. De bevindingen over 2022 worden in de BURAP teruggekoppeld.

Basisregistratie grootschalig topografie (BGT) en ondergrond (BRO)

Het waterschap legt als bronhouderorganisatie verantwoording af over het beheer van de basisregistraties grootschalige topografie (BGT) en ondergrond (BRO). Dat doen we intern richting het eigen toezichtsorgaan en aan het Rijk via het directoraat-generaal Bestuur, Ruimte en Wonen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Door middel van de ENSIA zelfevaluatie worden de gegevenskwaliteit en de borging van beheerprocessen beoordeeld. Informatiebeveiliging maakt hiervan vooralsnog geen onderdeel uit. In 2022 hebben we volgens deze methodiek voldoen- de gescoord voor beide basisregistraties, te weten 91% voor de BGT en 66% voor de BRO. Dit is een stijgende trend ten opzichte van voorgaande jaren.

Bescherming persoonsgegevens

Zie hiervoor het kopje Informatieveiligheid & Privacy in paragraaf 4.4.1.

Klachten

In 2022 zijn er vijf (bejegenings)klachten ontvangen. Deze zijn alle goed afgehandeld. De klachten zijn in goed overleg door de klachtencoördinator en/of de betrokken medewerker afgehandeld. Ter vergelijking, in 2021 zijn er zeven (bejegenings)klachten ontvangen.

Jaarrekening

De balans voor resultaatbestemming van waterschap Vallei en Veluwe per 31 december 2022 en 31 december 2021 is als volgt:

Activa	2022	2021	Passiva	2022	2021
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	9.174	9.619	Algemene reserves	12.648	8.173
Materiële vaste activa	299.710	281.380	Bestemmingsreserve tariefseglisatie	10.058	9.118
Financiële vaste activa	742	878	Overige bestemmingsreserves	6.989	8.844
	309.626	291.877	Nog te bestemmen resultaat	-1.209	3.560
			Eigen vermogen	28.486	29.695
Vlottende activa					
Voorraden	0	0	Voorzieningen	3.144	5.257
Uitzettingen looptijd < 1 jaar	21.489	14.828			
Liquide middelen	824	8	Vaste schulden looptijd > 1 jaar	304.114	263.199
Kortlopende vorderingen	29.375	30.783			
Overlopende activa	11.327	18.694			
	63.015	64.313	Vlottende passiva		
			Netto vlottende schulden looptijd < 1 jaar	9.659	25.532
			Overlopende passiva	27.238	32.507
				36.897	58.039
Totaal	372.641	356.190	Totaal	372.641	356.190

7.1 Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (RBVW) en hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

De in het jaarverslag opgenomen toelichting op de investeringen 2022 en de exploitatierekening per programma in 2022, zoals opgenomen in de programmaverantwoording in hoofdstuk 4 in het onderdeel “wat heeft het gekost”, maakt onlosmakelijk onderdeel uit van de jaarrekening en daarmee van de accountantscontrole.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Activa, passiva en de bepaling van het resultaat worden gewaardeerd op basis van historische kosten. De activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarden, tenzij in deze toelichting anders is vermeld.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico’s die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Schattingen

Bij de toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in het artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningpost.

Vaste activa

Immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met ontvangen subsidie. Het waterschap berekent de afschrijvingen op basis van een vast percentage van de kosten (lineaire afschrijving), waarbij rekening wordt gehouden met eventuele duurzame waardeverminderingen. Afschrijving vindt plaats vanaf de maand volgend op het moment van ingebruikname.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen:

Immateriële vaste activa		
Bijdragen aan activa in eigendom derden		5 jaar
Solidariteitsbijdrage HWBP (t/m 2012)		35 jaar
Overige immateriële vaste activa	sanering waterbodems	30 jaar
	overig	5 jaar
Materiële vaste activa		
Gronden en terreinen	gronden	0 jaar
	inrichting terreinen	30 jaar
Vervoermiddelen		7 jaar
Machines, apparaten en installaties		7 jaar
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	gebouwen	40 jaar
	technische installaties	15 jaar
	veiligheidsvoorzieningen, telefoon, meubilair	10 jaar
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken		
Waterkeringen	aanleg, verbetering	35 jaar
Watergangen en eenvoudige waterkwantiteitskunstwerken	waterlopen, kunstwerken	25 jaar
	beschoeiing	15 jaar
	depot berging saneringsspecie	15 jaar
Waterkwantiteitsgemalen en -kunstwerken	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
Zuiveringstechnische werken		
Transportleidingen		30 jaar
Gemalen	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
Zuiveringsinstallaties	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
Slibverwerkingsinstallaties	bouwkundig	30 jaar
	elektro/mechanisch	15 jaar
	procesautomatisering	10 jaar
Overige materiële vaste activa	peilbesluiten, waterakkoorden	8 jaar
	hardware	4 jaar

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, waarbij rekening wordt gehouden met eventuele waardeverminderingen. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen.

Vlottende activa

De kortlopende vorderingen en overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht, die statisch wordt bepaald op basis van geschatte inningskansen.

Vaste passiva

De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde van de betreffende verplichting. Uitzondering hierop vormt de pensioenvoorziening, die tegen actuariële waarde is gewaardeerd.

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de (voormalige) bestuurders is tegen contante waarde van de toekomstige verplichtingen opgenomen.

Continuïteit

Bij het opstellen en presenteren van het jaarverslag is het management van Waterschap Vallei en Veluwe uitgegaan van de continuïteitsveronderstelling. Er zijn geen redenen of aanleiding die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van het waterschap om haar continuïteit te kunnen waarborgen.

7.2 Toelichting op de balans

7.2.1 Immateriële vaste activa

(x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-22	(Des-) investering	Bijdragen van derden	Afschrij- ving	Boekwaarde 31-12-22
Geactiveerde bijdragen Rijk (HWBP)	7.652			302	7.350
Overige immateriële vaste activa	1.967	106		249	1.824
Totaal	9.619	106	0	551	9.174

7.2.2 Materiële vaste activa

(x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-22	(Des-) investering	Bijdragen van derden	Afschrij- ving	Duurzame waarde verminde- ring	Boekwaarde 31-12-22
Gronden en terreinen	9.128	1.243		9		10.362
Vervoermiddelen	201			58		143
Machines, apparaten, werktuigen	683	243		191		735
Bedrijfsgebouwen	10.788	8.593		871		18.510
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	207.014	23.145	0	23.529		206.630
Overige materiële vaste activa	1.589	125		407		1.307
Onderhanden werk	51.977	32.665	22.619			62.023
Totaal	281.380	66.014	22.619	25.065	0	299.710

Het overzicht in de bijlage (bladzijde 79) betreft alle werken die per 1 januari 2022 onderhanden waren en die lopende het jaar zijn gestart.

Onder gronden en terreinen zijn ook de strategische gronden opgenomen. Ultimo 2022 bedraagt de omvang € 1,4 miljoen (2021: € 0,5 miljoen).

7.2.3 Financiële vaste activa

(x € 1.000)	Stand 01-01-22	Nieuw	Aflossing	Afboeking	Stand 31-12-22
Aandelen NWB	100				100
Kapitaalverstrekingen aan bedrijven	100	0	0	0	100
Hypotheken	761		130		631
Autoleningen	17		6		11
Leningen aan ambtenaren	778	0	136	0	642
Totaal	878	0	136	0	742

Het waterschap bezit 631 aandelen A en 88 aandelen B van de NV Nederlandse Waterschapsbank. In 2022 is door de NWB een dividenduitkering uitgekeerd van € 0,6 miljoen.

Het waterschap verstrekt geen nieuwe hypotheken. De resterende looptijd van de huidige hypotheken is uiterlijk tot en met 2035.

7.2.4 Voorraden

Onder voorraden zijn lopende werken voor derden opgenomen. In 2022 betreft dit het project grondwatersanering Ede Zuid (voorheen Enka-leiding).

(x € 1.000)	
Cumulatieve bruto uitgaven	450
Cumulatieve ontvangen bijdragen	852
Vooruit ontvangen bijdragen	402
Stand per 1-1-2022	0
Bruto uitgaven	221
Ontvangen bijdragen	85
Vooruit ontvangen bijdragen	-136
Mutatie in 2022	0

Bruto uitgaven	
Ontvangen bijdragen	
Gereedgekomen in 2022	0
Cumulatieve bruto uitgaven	671
Cumulatieve ontvangen bijdragen	937
Vooruit ontvangen bijdragen	266
Stand per 31-12-2022	0

7.2.5 Uitzettingen looptijd < 1 jaar

(x € 1.000)	2022	2021
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	21.489	14.828
Totaal	21.489	14.828

De balanspost heeft volledig betrekking op uitzettingen in de schatkist. Met het oog op een zo stabiel mogelijke begroting en het afdekken van het renterisico (van een stijgende rente) is in 2022 al voor € 28 miljoen langlopende financiering aangetrokken ten behoeve van 2023. Dit heeft tot gevolg dat er in 2022 sprake is van schatkistbankieren.

7.2.6 Liquide middelen

(x € 1.000)	2022	2021
Nederlandse Waterschapsbank	815	
Overige bankrekeningen	5	5
Kas	4	3
Totaal	824	8

Het saldo van de rekening courant bij de Nederlandse Waterschapsbank was in 2021 opgenomen bij de netto vlottende schulden. Bij de Nederlandse Waterschapsbank gold in 2022 een maximum rekening courant krediet van € 39,8 miljoen (2021: € 37,4 miljoen). Dit bedrag is gelijk aan de voor 2022 bepaalde kasgeldlimiet (zie paragraaf 5.6.4).

Decentrale overheden zijn verplicht om overtollige liquide middelen in de schatkist aan te houden met uitzondering van het drempelbedrag. Het drempelbedrag is 2% van het begrotingstotaal. Dit bedrag mag het waterschap als positief saldo op de rekening courant aanhouden. Het waterschap overschreed dit drempelbedrag niet in 2022. De benutting van het drempelbedrag in 2022 is als volgt berekend:

x € 1.000	Kwartaal 1 2022	Kwartaal 2 2022	Kwartaal 3 2022	Kwartaal 4 2022
Drempelbedrag	3.463	3.463	3.463	3.463
Op dagbasis buiten de schatkist aangehouden middelen	0	262	838	457
Ruimte onder het drempelbedrag	3.463	3.201	2.625	3.006

7.2.7 Kortlopende vorderingen

(x € 1.000)	2022	2021
Belastingdebiteuren	28.431	27.283
Voorziening dubieuze debiteuren	-784	-891
Vorderingen op belastingdebiteuren	27.647	26.392
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	466	2.970
Overige vorderingen	1.262	1.421
Totaal	29.375	30.783

GBLT voert de belastingheffing en –invordering uit voor het waterschap. De vorderingen op belastingdebiteuren en de dubieuze vorderingen zijn opgenomen in de jaarrekening volgens opgave van GBLT. Het saldo van de vorderingen belastingdebiteuren per 31 december 2022 bedraagt 17,4% van de totaal opgelegde belastingaanslagen in 2022 (2021: 17,7%). Van de kortlopende vorderingen is per 31 december 2022 het gehele bedrag direct opeisbaar.

De voorziening dubieuze debiteuren betreft een inschatting van de verwachte oninbaarheid van de vorderingen.

Behoudens de voorziening dubieuze debiteuren loopt het waterschap ultimo 2022 geen financiële risico’s ten aanzien van de kortlopende vorderingen.

7.2.8 Overlopende activa

(x € 1.000)	2022	2021
Europese Unie	290	250
Het Rijk		7.920
Provincies	3.967	1.866
Overig	184	214
Totaal nog te ontvangen voorschotbedragen	4.441	10.250
Vooruitbetaalde bedragen	3.585	7.393
Nog op te leggen aanslagen en kwijtscheldingen	1.755	225
Nog te ontvangen bedragen verbonden partijen	785	616
Overige overlopende posten	761	210
Totaal overige nog te ontvangen bedragen	6.886	8.444
Totaal	11.327	18.694

Hieronder is een specificatie opgenomen van alle voorschotbedragen (subsidies), zowel de nog te ontvangen voorschotbedragen als de nog niet ontvangen voorschotbedragen welke gerubriceerd zijn onder de overlopende passiva (7.2.13):

(x € 1.000)	Stand 01-01-22	Toevoegingen			Ontvangen bedragen	Stand 31-12-22
		Uitgaven	Niet subsidiabel	Correc- ties		
Kaamera	250	292	-261	5		286
Efro		10	-6	10	-10	4
Waterfabriek Wilp	-664			150	514	0
Subsidies EU	-414	302	-267	165	504	290
Subsidie dijkverbetering Eemdijk	1.403			3	-1.406	0
Subsidie dijkverbetering TGG	6.327	5.683	-812	143	-12.049	-708
HWBP Grebbedijk	-8.392	4.099	-84		-182	-4.559
HWBP 5e en 6e pand Apeldoorns kanaal	-12.499	11.157	-1.116			-2.458
HWBP Noordelijke Randmeerdijk	28	3.960	-932		-5.265	-2.209
HEEL	-144	403			-403	-144
Gemaal de Wenden	162	513	-400		-275	0
Subsidies Rijk	-13.115	25.815	-3.344	146	-19.580	-10.078
Binnenveldse Hooilanden	-106	50	-5	2.695		2.634
SOK provincie Gelderland 2022-2027	1.177	1.439	-482	-75	-739	1.320
KRW Voorsterbeek	256	197	-197	-3	-337	-84
KRW de Wiel	348	7	-7	-6	-342	0
KRW Weteringen Eemland	85	3	-3		-85	0
Renovatie Bruinenburgersluis		33	-20			13
Renovatie Dierense Sluis					-80	-80
Sluishuisje Apeldoorns Kanaal					-80	-80
Subsidies Provincie	1.760	1.729	-714	2.611	-1.663	3.723
WOW	98	648	-259		-507	-20
LL4Wide	38	203	-81	4	-35	129
Hoenwaard	58	203	-68	53	-216	31
Foodvalley	-170	437	-204		-315	-252
Blue Deal	20	67	-19		-44	24
Gemaal Terwolde	0	241	-241		-888	-888
Subsidies overig	44	1.799	-872	57	-2.005	-976
Totaal	-11.725	29.645	-5.197	2.979	-22.744	-7.041

De nog te ontvangen voorschotbedragen (de regels in bovenstaand overzicht met een positief saldo per 31-12-2022) zijn met € 5,8 miljoen gedaald ten opzichte van 2021. Dit heeft met name te maken met het project TGG. Eind 2021 stond hiervoor nog € 6,3 miljoen als nog te ontvangen subsidie. In 2022 is hiervoor HWBP subsidie ontvangen.

De vooruitbetaalde bedragen zijn gedaald met € 3,8 miljoen ten opzichte van 2021. Eind december 2021 is de aflossing van drie langlopende leningen geïncasseerd met een valutadatum in 2022 (totaal € 4,2 miljoen). Dit is in 2022 niet het geval, waardoor de vooruitbetaalde bedragen ultimo 2022 zijn gedaald. Onder de vooruitbetaalde bedragen is de bijdrage 2023 (totaal € 1,9 miljoen) voor Aqualysis, een verbonden partij, opgenomen.

De stijging in “nog op te leggen aanslagen en kwijtscheldingen” komt door stijging in nog op te leggen zuiveringsheffing bedrijven. Deze stijgt van -/- € 0,2 miljoen in 2021 naar € 1,4 miljoen in 2022.

De vordering op verbonden partijen bestaat met name uit de afrekening van het resultaat over 2022 van GBLT (€ 0,5 miljoen) en afrekening voor Covid bemonstering met Aqualysis (€ 0,1 miljoen).

7.2.9 Eigen vermogen

(x € 1.000)	Stand 01-01-22	Interne vermeerderingen	Interne verminderingen	Voorstel res. bestemming jaarrekening	Stand 31-12-22
Watersysteembeheer	3.625			269	3.894
Zuiveringsbeheer	9.022		-3.870	-776	4.376
Algemene reserves	12.647	0	-3.870	-507	8.270
Watersysteembeheer	6.511	1.239	-2.344	2.830	8.236
Zuiveringsbeheer	3.546	1.881	-2.100	1.572	4.899
Bestemmingsreserve tariefsegalisatie	10.057	3.120	-4.444	4.402	13.135
Baggeren waterlopen	1.327			371	1.698
Ontvlechten waterstromen	3.167			375	3.542
Opgaven watersysteem	2.497		-656		1.841
Overige bestemmingsreserves	6.991	0	-656	746	7.081
Totaal	29.695	3.120	-8.970	4.641	28.486

Algemene reserves

De algemene reserves fungeren als het weerstandsvermogen van het waterschap en hebben geen specifieke bestemming. Met de algemene reserves worden eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard opgevangen. Voor meer informatie over het weerstandsvermogen zie paragraaf 5.5. Bij het vaststellen van de beleidsbegroting doet het college van dijkgraaf en heemraden een voorstel voor besteding.

Bestemmingsreserves tariefsegalisatie

Deze bestemmingsreserves worden aangewend om ongewenste schommelingen op te vangen in de belastingtarieven. Het restant van het resultaat na mutatie van de algemene reserves en overige bestemmingsreserves, wordt toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefsegalisatie.

Bestemmingsreserve baggeren waterlopen

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend voor het baggeren van A-watergangen. De werkelijk gemaakte kosten in een jaar worden onttrokken aan deze bestemmingsreserve (2022: € 1,1 miljoen). Jaarlijks wordt een bedrag toegevoegd conform begroting van het betreffende jaar (2022: € 1,5 miljoen), gelijk aan de begrote uitgaven. Per saldo een stijging van de bestemmingsreserve van € 0,4 miljoen.

Bestemmingsreserve ontvlechten waterstromen

Het waterschap heeft een gezamenlijk afkoppelprogramma met gemeenten opgezet voor het ontvlechten van schone en gebruikte waterstromen. In de periode 2016 tot en met 2021 is in totaal € 12 miljoen beschikbaar gesteld door het waterschap. In 2021 is besloten de regeling niet te verlengen, maar de uitvoering en uitbetaling te verlengen tot 1 juli 2023. Jaarlijks wordt een bedrag toegevoegd conform begroting van het betreffende jaar (2022: € 1,5 miljoen) aan de bestemmingsreserve; de werkelijke bijdragen aan gemeenten worden onttrokken (2022: € 1,1 miljoen). Per saldo een stijging van de bestemmingsreserve van € 0,4 miljoen.

Bestemmingsreserve opgaven watersysteem

In 2020 is een bestemmingsreserve ‘opgaven watersysteem’ gevormd om toekomstige onzekerheden op te kunnen vangen en daarmee een wendbare begroting te ondersteunen. In 2021 is hieraan een verdere invulling gegeven en is door het algemeen bestuur besloten om deze bestemmingsreserve in te zetten voor Kactus (Programma klimaatadaptatie) zodat een versnelling op korte termijn (2022 & 2023) mogelijk gemaakt kan worden. Hiertoe is € 2,5 miljoen benodigd welke in 2022 en 2023 onttrokken wordt op basis van de geraamde kosten. De geraamde kosten in 2022 waren € 0,7 miljoen waardoor de bestemmingsreserve eind 2022 nog € 1,8 miljoen bedraagt.

Nog te bestemmen resultaat

De toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserves, die al door het algemeen bestuur zijn vastgesteld in de begroting en de BURAP, zijn in de kolommen interne vermeerderingen en interne verminderingen verwerkt. Het restant ad € 4,6 miljoen is opgenomen als ‘nog te bestemmen resultaat’. Het algemeen bestuur besluit hierover bij de vaststelling van de jaarstukken.

7.2.10 Voorzieningen

(x € 1.000)	Stand 01-01-2022	Vermeerde- ring agv rente- toevoeging	Overige interne ver- meerdering	Interne ver- mindering	Externe verminde- ring	Stand 31-12-2022
Pensioenen bestuur	3.503	85		316	158	3.114
Wachtgeld voormalig bestuur	6				6	0
Uitkeringen voormalig personeel	119		22	29	82	30
Voorzieningen voor arbeids- gerelateerde verplichtingen	3.628	85	22	345	245	3.144
Baggeren Apeldoorns Kanaal	1.629			742	887	0
Totaal	5.257	85	22	1.087	1.133	3.144

Voorziening pensioenverplichtingen bestuur

Op grond van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA) hebben dagelijks bestuursleden recht op een ouderdoms- en nabestaandenpensioen. Voor de hieruit voortvloeiende verplichtingen vormt het waterschap een voorziening. De werkelijk betaalde pensioenuitkeringen worden onttrokken aan de voorziening. Bij de berekening van de voorziening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de gehanteerde rente voor actieve deelnemers is 2,472% (2021: 0,582%), de gehanteerde rente voor gepensioneerden is 3,061% (2021: 0,162%); en
- de pensioenrichtleeftijd voor actieve deelnemers is 68 jaar.

In 2022 hebben externe verminderingen (uitgaven) plaatsgevonden voor € 0,2 miljoen. Als gevolg van de stijging van de rente heeft een interne vermindering (vrijval) plaatsgevonden van € 0,3 miljoen.

Voorziening wachtgeld voormalig bestuur

Op basis van de APPA ontvangen dagelijks bestuursleden na aftreden een wachtgelduitkering. Voor de hieruit voortvloeiende verplichtingen vormt het waterschap een voorziening. Nieuw ontstane verplichtingen in een jaar worden toegevoegd aan de voorziening en de werkelijk uitbetaalde uitkeringen worden onttrokken.

Voorziening uitkeringen voormalig personeel

Voor verplichtingen aan voormalig personeelsleden inzake salarisdoorbetaling en WW-uitkeringen is een voorziening gevormd. Nieuw ontstane verplichtingen in een jaar worden toegevoegd aan de voorziening en de werkelijk uitbetaalde kosten worden onttrokken.

Voorziening baggeren en herinrichten 6° pand Apeldoorns Kanaal

Bij de overdracht van het 6e pand Apeldoorns Kanaal aan het waterschap in 2013 is € 3 miljoen ontvangen van Rijkswaterstaat voor achterstallig onderhoud. Dit bedrag is toegevoegd aan de voorziening. De werkelijk gemaakte kosten worden onttrokken aan de voorziening (€ 0,9 miljoen in 2022). Wegens gewijzigde omstandigheden hoeft niet het gehele bedrag besteed te worden en kan het restant van de voorziening vrijvallen.

7.2.11 Vaste schulden met looptijd van één jaar of langer

(x € 1.000)	Stand 01-01-22	Nieuwe leningen	Aflossingen	Stand 31-12-22
Onderhandse leningen binnenlandse banken	230.949	63.000	20.440	273.509
Onderhandse leningen openbare lichamen	9.750		750	9.000
Onderhandse leningen binnenlandse pensioen-fondsen en verzekeringsinstellingen	15.000		395	14.605
Onderhandse leningen buitenlandse instellingen	7.500		500	7.000
Totaal	263.199	63.000	22.085	304.114

Aflossing vindt plaats op lineaire basis. Uitzondering hierop vormt een lening ad € 10 miljoen, die ineens wordt afgelost op 1 januari 2039. De aflossingsverplichting in 2023 bedraagt € 21,2 miljoen. De rentelast op vaste geldleningen in 2022 bedraagt € 4,3 miljoen (2021: € 4,5 miljoen) met een gemiddelde rentevoet van 1,5%. Er zijn geen zekerheden ter onderpand gesteld.

7.2.12 Netto vlottende schulden met een looptijd < 1 jaar

(x € 1.000)	2022	2021
Schulden aan leveranciers	5.288	7.608
Nederlandse Waterschapsbank	0	13.650
Belastingen, sociale en pensioenpremies	4.371	4.274
Totaal	9.659	25.532

Het saldo van de rekening courant bij de Nederlandse Waterschapsbank is in 2022 opgenomen bij de liquide middelen.

7.2.13 Overlopende passiva

(x € 1.000)	2022	2021
Europese Unie		664
Het Rijk	10.078	21.035
Provincies	244	106
Overig	1.160	170
Totaal ontvangen voorschotbedragen	11.482	21.975
Vooruit ontvangen werken derden	266	402
Nog te betalen rente	2.440	1.867
Nog te betalen bedragen	5.644	3.335
Niet opgenomen vakantiedagen	5.797	3.543
Nog te betalen bedragen verbonden partijen	62	
Overige	1.546	1.385
Totaal overige vooruitontvangen bedragen	15.756	10.532
Totaal	27.238	32.507

Voor de onderbouwing van de ontvangen voorschotbedragen wordt verwezen naar 7.2.8. De daling wordt voornamelijk veroorzaakt door bestedingen op voorschotten die in 2021 vanuit het HWBP waren ontvangen. Dit betreft met name de projecten Verbetering waterkering Apeldoorns Kanaal en Grebbedijk planfase.

De nog te betalen bedragen ad € 5,6 miljoen betreffen goederen en diensten die zijn geleverd in 2022, maar waarvoor op de balansdatum nog geen factuur is ontvangen.

Nog te betalen bedragen verbonden partijen betreft de afrekening van het resultaat van Aqualysis over 2022.

7.2.14 Niet uit de balans blijkende verplichtingen en risico’s

Verplichtingen

Per 31 december 2022 zijn verplichtingen aangegaan inzake investeringen in lopende projecten voor een totaalbedrag van € 27,3 miljoen (2021: € 24,9 miljoen).

Er is sprake van een leaseovereenkomst voor het wagenpark met een looptijd tot augustus 2023 en een resterende contractwaarde van circa € 0,7 miljoen. Daarnaast is sprake van een aantal kleine huur-overeenkomsten (multifunctionals) met een resterende contractwaarde van circa € 0,1 miljoen met een looptijd tot september 2025.

Garantstellingen en borgstellingen

Garantstelling leningen Aqualysis

In 2015 is een onderlinge garantieverklaring getekend met alle deelnemende waterschappen van Aqualysis. Hiermee staan de deelnemende waterschappen in gezamenlijkheid borg voor alle financiële verplichtingen die Aqualysis met de Nederlandse Waterschapsbank aangaat. Deze borgstelling is naar rato van de op dat moment geldende bijdrage per deelnemer (op basis van de actuele percentages op grond van de bijdrageverordening). Voor 2022 is dat 18,14%.

Garantstelling kredietfaciliteit Unie van Waterschappen

De NWB heeft een kredietfaciliteit verstrekt ad € 2 miljoen aan de Unie van Waterschappen. Het waterschap staat hiervoor garant, gezamenlijk met alle waterschappen. Het aandeel van het waterschap in de garantstelling bedraagt 5%.

Borgstelling lening Unie van Waterschappen

In 2017 is de Unie van Waterschappen een lening o/g van € 6.013.269 aangegaan onder borgstelling van waterschappen. Het betreft een hypothecaire lening met gebouwen en terreinen als onderpand. De jaarlijkse aflossing bedraagt € 240.531 en is ingegaan op 2 mei 2018. Per 1-1-2022 bedraagt de lening € 4,8 miljoen en ultimo 2022 € 4,6 miljoen. De overeengekomen rente ligt vast tot en met 2 mei 2042 en bedraagt 2,75% per jaar. De borgstelling is naar rato van de op dat moment geldende contributie per deelnemer. Voor 2022 is dat 4,82%.

In 2022 hebben geen betalingen plaatsgevonden gerelateerd aan bovenstaande garantstellingen en borgstellingen.

Claims van derden

Europese aanbesteding

Waterschap Vallei en Veluwe heeft een inschrijver uitgesloten van deelname aan de Europese openbare aanbesteding slibtransport en van de aanstaande heraanbesteding van die opdracht. De inschrijver was het daar niet mee eens en heeft daarom een kort geding aangespannen. De kortgedingrechter heeft de inschrijver in het ongelijk gesteld en de inschrijver heeft hiertegen hoger beroep ingesteld. Indien de inschrijver alsnog in het gelijk wordt gesteld, dan zal het waterschap naar verwachting worden veroordeeld in de proceskosten en zal de opdracht mogelijk alsnog aan de inschrijver moeten gunnen en/of zal het waterschap mogelijk de inschrijver alsnog moeten toelaten tot de voorgenomen heraanbesteding. Standpunt van het waterschap is dat de inschrijver terecht is uitgesloten van de aanbesteding.

7.3 Exploitatierekening naar kostendragers

Resultaat per kostendrager bedragen x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na wijziging (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK -/- BURAP)
1. Watersysteembeheer	3.000	1.761	-1.709	-3.470
00 Netto kosten	70.527	70.527	67.603	-2.924
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	888	876	705	-171
Kwijtschelding watersysteemheffing	998	986	860	-126
Oninbaar watersysteemheffing	190	190	149	-41
Dividenden	-300	-300	-304	-4
81 Belastingopbrengsten	-68.415	-69.642	-70.017	-375
Verontreinigingsheffing	-347	-387	-416	-29
Watersysteemheffing	-68.068	-69.255	-69.601	-346
89 Dekkingsverschil	-	-	-	-
2. Zuiveringsbeheer	2.100	4.089	2.918	-1.171
00 Netto kosten	92.853	96.723	95.520	-1.203
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	1.993	2.380	2.223	-157
Kwijtschelding zuiveringsheffing	2.040	1.972	1.738	-234
Oninbaar zuiveringsheffing	253	708	789	81
Dividenden	-300	-300	-304	-4
81 Belastingopbrengsten	-92.746	-95.014	-94.825	189
Zuiveringsheffing	-92.746	-95.014	-94.825	189
89 Dekkingsverschil	-	-	-	-
Resultaat (+ = tekort)	5.100	5.850	1.209	-4.641

Al vastgestelde resultaatbestemming	-5.100	-750		-5.850
Bestemmingsreserve tariefsegalisatie watersysteembeheer	-2.344	1.239		-1.105
Bestemmingsreserve tariefsegalisatie zuiveringsbeheer	-2.100	-1.989		-4.089
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen	0	0		0
Bestemmingsreserve ontvlechten waterstromen		0		0
Bestemmingsreserve opgaven watersysteem	-656			-656
Nog te bestemmen resultaat	-	-		4.641
Algemene reserve watersysteembeheer				269
Algemene reserve zuiveringsbeheer				-776
Tariefsegalisatie watersysteembeheer				2.830
Tariefsegalisatie zuiveringsbeheer				1.572
Bestemmingsreserve baggeren waterlopen				371
Bestemmingsreserve ontvlechten waterstromen				375
Bestemmingsreserve opgaven watersysteem				0
Resultaatbestemming				-1.209

Een korte analyse van het resultaat per kostendrager staat in paragraaf 2.5.
In paragraaf 5.4 is een nadere analyse van de belastingopbrengsten opgenomen.

7.4 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten

Winst en Verlies x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na wijziging (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK -/-BURAP)
KOSTEN				
40 Rente en afschrijvingen	31.596	35.465	34.317	-1.148
41 Personeelslasten	58.274	58.274	57.034	-1.240
42 Goederen en diensten van derden	72.622	72.623	69.587	-3.036
43 Bijdrage aan derden	10.668	10.668	12.268	1.600
44 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	-	-	-7	-7
BATEN				
81 Financiële baten	-655	-655	-721	-66
82 Personeelsbaten	-1.154	-1.154	-1.360	-206
83 Goederen en diensten aan derden	-1.878	-1.878	-3.132	-1.254
84 Bijdrage van derden	-3.676	-3.676	-1.806	1.870
85 Waterschapsbelastingen	-157.681	-160.801	-161.306	-505
86 Interne verrekeningen	-3.016	-3.016	-3.665	-649
Resultaat (+ = tekort)	5.100	5.850	1.209	-4.641

Voor een analyse van het resultaat per ten opzichte van de BURAP wordt verwezen naar paragraaf 2.5.

7.5 Exploitatierekening naar programma's

Begroting per programma x € 1.000	Begroting origineel (OB)	Begroting na wijziging (BURAP)	Werkelijk (WRK)	Saldo (WRK -/- BURAP)
1. Veiligheid	17.317	17.317	17.034	-283
2. Watersysteem landelijk gebied	40.899	40.899	38.525	-2.374
3. Wonen en zuiveren	85.414	89.284	88.525	-759
4. Besturen en belastingen	19.750	19.750	19.040	-710
Totaal programma's	163.380	167.250	163.124	-4.126
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten				
Kwijtschelding watersysteemheffing	998	986	860	-126
Kwijtschelding zuiveringsheffing	2.040	1.972	1.738	-234
Oninbaar watersysteemheffing	190	190	149	-41
Oninbaar zuiveringsheffing	253	708	789	81
Dividenden	-600	-600	-609	-9
Dekkingsmiddelen	2.881	3.256	2.927	-329
81 Belastingopbrengsten				
Verontreinigingsheffing	-347	-387	-416	-29
Watersysteemheffing	-68.068	-69.255	-69.601	-346
Zuiveringsheffing	-92.746	-95.014	-94.825	189
Belastingen	-161.161	-164.656	-164.842	-186
Resultaat (+ = tekort)	5.100	5.850	1.209	-4.641

Voor een toelichting op de netto kosten per programma wordt verwezen naar hoofdstuk 4.
Een analyse van de belastingopbrengsten staat in paragraaf 5.4.

7.6 Topinkomens (WNT)

De Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen (WNT) maximeert de bezoldiging van een topfunctionaris (voor waterschappen de secretaris) op een beloning van € 216.000 inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgever. Waterschap Vallei en Veluwe betaalt geen bezoldigingen aan topfunctionarissen boven de norm. De betaalde bezoldigingen aan top-functionarissen in 2022 bedragen:

Bedragen x € 1	K.A. Blokland
Functiegegevens	Algemeen Directeur - Secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0 fte
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	172.762
Beloningen betaalbaar op termijn	23.294
Subtotaal	196.056
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totale bezoldiging	196.056
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

GEGEVENS 2021

Bedragen x € 1	K.A. Blokland
Functiegegevens	Algemeen Directeur - Secretaris
Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0 fte
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	165.560
Beloningen betaalbaar op termijn	22.688
Subtotaal	188.248
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totale bezoldiging	188.248
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

7.7 Verloopoverzicht onderhanden werk

Profiel x € 1.000	Krediet 31-12-22	Onderhanden werk 31-12-21	Geactiveerde lasten 2022	Overboeking exploitatie 2022	Investeringen en subsidies 2022	In gebruik genomen 2022	Onderhanden werk 31-12-22	Te verwachten investeringen en subsidies 2023*	Te verwachten investeringen en subsidies 2024 e.v.*
Immateriele vaste activa	566	111			19	106	24		550
Gronden en terreinen	500	385			31	387	29	121	
Vervoermiddelen									
Machines, apparaten en werktuigen	717				243	243		536	
Bedrijfsgebouwen	9.245	7.743			1.054	8.593	204	261	
Waterkeringen	18.063	5.354	2.607		-695	5.695	1.571	8.770	5.561
Watergangangen, kunstwerken en gemalen	34.077	8.921			3.262	7.153	5.030	16.027	17.595
Transportsystemen	6.920	2.514			1.415		3.929	670	
Zuiveringsinstallaties	86.613	23.711			32.587	10.285	46.013	18.296	16.068
Slibverwerkingsinstallaties	10.495	3.223			1.835	13	5.045	4.150	34.489
Overige materiele vaste activa	145	16			305	141	180		
	167.341	51.977	2.607	0	40.056	32.616	62.024	48.831	74.263

* TE VERWACHTEN INVESTERINGEN VAN PROJECTEN DIE ONDERHANDEN ZIJN PER 31 DECEMBER 2022

7.8 Sisa verantwoording 2022

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2022 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking elia - d.d. 14-5-2023									
Verantwoordelijke	Uitvoeringsplan	Beleidsdoelstelling	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
LNV	L 188	Beleidsdoelstelling uitwerking Provinciale Uitvoeringsprogramma Natuur	Individueel per regio en code selecteren en in de kolommen erin de verantwoordingsinformatie voor de medewerker invullen	Naam uitvoeringsprogramma	Beleidsdoelstelling (per T) per uitvoeringsprogramma	Cumulatieve beleidsdoelstelling (in jaar T) per uitvoeringsprogramma	Cumulatieve beleidsdoelstelling (in jaar T) per uitvoeringsprogramma	Cumulatieve beleidsdoelstelling (in jaar T) per uitvoeringsprogramma	Cumulatieve beleidsdoelstelling (in jaar T) per uitvoeringsprogramma
		Sisa tussen medewerkers	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/01	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/02	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/03	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/04	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/05	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/06	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/07
		100000 Provincie Gelderland	Programma Natuur	4 223	4 223	4 223	4 223	4 223	4 223
		Provincie Gelderland	Uitvoeringsprogramma algemeen (Ja/Nei)	Uitvoeringsprogramma algemeen (Ja/Nei)	Uitvoeringsprogramma algemeen (Ja/Nei)	Uitvoeringsprogramma algemeen (Ja/Nei)	Uitvoeringsprogramma algemeen (Ja/Nei)	Uitvoeringsprogramma algemeen (Ja/Nei)	Uitvoeringsprogramma algemeen (Ja/Nei)
		Provincie Gelderland	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/01	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/02	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/03	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/04	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/05	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/06	Aantal controle n.v.t. Indicator: L 188/07
		Programma Natuur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei

Controleverklaring accountant

Besluit tot vaststelling

Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gelezen het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden d.d. 4 april 2023,

- gelet op het advies van de commissie d.d. 24 april 2023;
- gelet op de desbetreffende bepalingen van de Waterschapswet en het algemeen reglement voor Waterschap Vallei en Veluwe;
- overwegende dat de jaarstukken 2022, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 26 april 2023 gedurende 14 dagen ter inzage hebben gelegen;

besluit op 15 mei 2023 om:

- het jaarverslag en de jaarrekening 2022 vast te stellen;
- de voorgestelde resultaatbestemming vast te stellen conform paragraaf 7.2.9.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 15 mei 2023.

drs. ing. K.A. Blokland,
secretaris

Mr. S.H.M. Ornstein MCPm,
dijkgraaf

